

VIPI TUTAISHINDA HOFU?

Kimeandikwa na:
Sheikh Hassan Musa as-Saffar

Kimetarjumiwa na:
Muhammad Alwy Bahsan

Kimehaririwa na:
Hemedi Lubumba Selemani

ترجمة

كيف نقهر الخوف

تأليف

الشيخ حسن الصفار

من اللغة العربية الى اللغة السوا حلية

©Haki ya kunakili imehifadhiwa na:
AL-ITRAH FOUNDATION

ISBN: 978 - 9987 – 17 – 052 – 4

Kimeandikwa na:
Sheikh Hasan as-Saffar

Kimetarjumiwa na:
Muhammad Alwy Bahsan

Kimehaririwa na:
Hemedi Lubumba Selemani

Kimepitiwa na:
Mbaraka A. Tila

Kimepangwa katika Kompyuta na:
Al-Itrah Foundation

Toleo la kwanza: Machi, 2014
Nakala: 2000

Kimetolewa na kuchapishwa na:
Alitrah Foundation
S.L.P. - 19701, Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 22 2110640 / 2127555
Barua Pepe: alitrah@yahoo.com
Tovuti: www.ibn-tv-com
Katika mtandao: www.alitrah.info

YALIYOMO

Neno la Mchapishaji	01
Utangulizi.....	03

SEHEMU YA KWANZA

Hofu kwa Mtazamo wa Qur'an	06
Ukweli Juu ya Hofu	09
Kumwogopa Mwenyezi Mungu	14
Maana ya Kumwogopa Mwenyezi Mungu.....	20
Hofu ni Mtihani.....	23
Mapambano Dhidi ya Hofu	26
Marafiki wa Shetani wanasambaza Hofu.....	28
Hofu ya Kupita Kiasi ni Alama ya Unafiki na Ushujaa ni Sharti la Imani.....	30

SEHEMU YA PILI

Chanzo cha Hofu na Sababu Zake	32
Kwa nini Tunaogopa?	33
Chimbuko na Sababu za Hofu	36
1. Urithi	36
2. Matatizo ya mimba na kujifungua:.....	38
3. Malezi mabaya:	40
a. Kuamiliiana na mtoto kimabavu:.....	41

Inakuwaje hali hiyo?.....	44
b. Kumtishia kwa vitu vya uongo:.....	46
c. Kumdekeza kupita kiasi:.....	47
4. Imani dhaifu:	48
5. Kuipenda dunia kupita kiasi:.....	59

SEHEMU YA TATU

Maeneo ya Hofu katika Maisha ya Mwanadamu	53
Kuhofu Kufeli:	53
Usiogope Kufeli:	57
Uzuri wa Kufeli:	57
Kuogopa Matatizo:	58
Kuogopa Nguvu za Dola:	60
Kwa nini wewe unaogopa Dola?	60
Kuogopa Mauti:	62
1. Kumalizika maisha ya mwanadamu:	62
2. Kushindwa kupambana:	63
3. Ghafla:	69
4. Mafikio yasiojulikana:	70
Njia nzuri ya Kukabiliana na Mauti.....	73
Nasaha ya Kwanza: Kujitayarisha kwa ajili ya mauti:	73
Nasaha ya Pili: Kuyakabili mauti:	77

SEHEMU YA NNE

Vipi Tutaishinda Hofu.....	80
1. Maamuzi na Uthabiti:	81
2. Kujipa Moyo:	82
3. Kuwasoma Mashujaa:	84
4. Kuidharau Dunia:	86
5. Hofu ya kweli:	87
6. Kujaribu:	90
7. Kuwa Na Mafungamano Na Mwenyezi Mungu:	91
Kwa nini, na ushujaa huu unatokea wapi?	93
8. Kuwa na Fikra za Kidini:	95
9. Kuwa Pamoja Na Wakweli:	97
NENO LA MWISHO.....	103

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

NENO LA MCHAPISHAJI

Kitabu kilichoko mikononi mwako ni tarjuma ya kitabu cha Kiarabu kiitwacho, *Kayfa Nuqhiru 'l-Khawf* kilichoandikwa na Sheikh Hasan as-Saffar. Sisi tumekiita, *Vipi Tutaishinda Hofu?*

Uislamu ni dini na mfumo kamili wa maisha; ni dini kwa maana ya kuihudumia roho ili kufikia kiwango cha juu cha uchamungu (takwa) kitu ambacho ndio lengo kubwa la muumini. Ili kufikia lengo hili, muumini huyu huongozwa na Qur’ani Tukufu ambacho ni Kitabu kisicho na shaka na ni mwongozo kwa wanadamu wote. Allah anasema: *“Hicho ni Kitabu kisicho na shaka ndani yake na ni mwongozo kwa wamchao (Mungu).”* (2:2) na: *“Ni mwezi wa Ramadhani ambao imeteremshwa katika (mwezi) huo Qur’ani, kuwa mwongozo kwa watu na upambanuzi...”* (2:185) Ni mfumo wa maisha kwa maana huhudumia maisha ya mtu hapa duniani, kwa ajili hiyo haikuacha kitu katika kumuongoza mwanadamu katika maisha yake ili aweze kuishi maisha mazuri na yenye kumpendeza Allah .

Kitabu hiki kinaelezea hofu. Wote tunajua kuna hofu nyingi ambazo huwafika watu na kuwafanya wasiishi kwa amani. Na hofu ziko aina nyingi, nyingine ni za kisaikolojia tu ambazo huwa na athari mbaya kwa mtu, hofu nyingine ni za kuogopa tu baadhi ya vitu au wanyama wakali, na nyingine ni hofu ya kumuogopa Allah.

Mwandishi wa kitabu hiki amefanya juhudi kubwa ya kuelezea hofu hizi na jinsi ya kujinasua nazo au kuleta ufumbuzi wake kwa kurejea katika Qur’ani Tukufu na Sunna. Hakika msomaji atafarijika sana na yaliyomo katika kitabu hiki.

Kutokana na ukweli huo, Taasisi yetu ya Al-Itrah Foundation imeamua kukichapisha kitabu hiki kwa lugha ya Kiswahili kwa madhumuni yake yaleyale ya kuwahudumia Waislamu, hususan wazungumzaji wa Kiswahili.

Tumekiona kitabu hiki ni chenye manufaa sana, hususan wakati huu wa maendeleo makubwa ya elimu katika nyanja zote.

Tunamshukuru ndugu yetu, Ustadh Abdul Karim Juma Nkusui kwa kukubali jukumu hili la kukitarjumi kitabu hiki. Vilevile tunawashukuru wale wote walioshiriki kwa njia moja au nyingine hadi kufanikisha kuchapishwa kwake.

Mchapishaji
Al-Itrah Foundation

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**Kwa jina la Mwenyezi Mungu,
Mwingi wa Rehema Mwenye kurehemu.**

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا

“Wale wanao fikisha ujumbe wa Mwenyezi Mungu na kumuogopa Yeye, na wala hawamuogopi yeyote isipokuwa Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu ndiye atoshaye kuhesabu.” (33: 39.)

UTANGULIZI

Kila sifa njema inamstahiki Mwenyezi Mungu, na sala na salamu Kzimwendee Mtume wetu, Muhammad (s.a.w.w.) pamoja na jamaa wake waliotoharishwa na Masahaba wake wema.

Watu wengi wanakinaishwa na kusoma vitabu vya Elimu ya Saikolojia, ambavyo huweka wazi nafsi ya mwanadamu na kuweza kujitambua na kutambua matatizo yanayomsumbua, na ambayo hutoa ufumbuzi wa matatizo hayo.

Kutokana na watu wengi kujishughulisha na elimu hii, vitabu mbalimbali vya Elimu ya Saikolojia vimechapwa na kusambazwa, lakini kwa masikitiko makubwa vingi kati ya vitabu hivyo

vimeandikwa kwa lengo la kibiashara, kwa hivyo vimekosa uchambuzi wa kina katika fani hii.

Jambo la kuelewa kuhusiana na vitabu hivyo ni kwamba, ama ni tafsiri ya vitabu vya watu wa Magharibi au ni vile vilivyoandikwa na Waislamu lakini vikifuata utaratibu wa Uandishi wa Kimagharibi katika kuelezea kinga na tiba ya magonjwa ya kisaikolojia na kijamii kwa jumla. Na pia vitabu hivyo vimeelezea zaidi matatizo ya kisaikolojia yanayotokea na kuwasibu watu wa Ulaya huku vikiwa na sehemu ndogo kabisa kuhusiana na yale yanayojiri katika Jamii ya Waislamu, kwa hivyo vimeacha kabisa kuelezea tiba ya baadhi ya Magonjwa ya Kisaikolojia yanayopatikana katika jamii yetu, na hata baadhi ya njia walizozitaja hazioani na utamaduni na hali ya Jamii ya Kiislamu.

Jambo lililo kubwa zaidi katika hali hiyo ni kupinga au kujisahaulisha mafunzo mazuri ya Kiislamu katika kulitatua tatizo hili na uzoefu ulionao tokea tangu na tangu.

Kurasa hizi chache zilizomo mikononi mwako, ewe ndugu msomaji, ni somo jepesi sana linalohusiana na moja kati ya Matatizo ya Kisaikolojia, nalo ni **‘Tatizo la Hofu.’** Katika kulitatua na kulitafutia tiba tatizo hili nimepitia baadhi ya Vitabu vya Kisayansi na kupata faida kutoka humo, lakini nimefaidika zaidi na maandishi matakatifu ya Qur’ani na Hadithi za Mtume (s.a.w.w.) pamoja na maneno ya Maimam Watakatifu wanaotokana na Kizazi cha Bwana Mtume (s.a.w.w) na pia katika kulitatua tatizo hili nimejaribu kuleta sababu za kuwepo tatizo hili katika jamii.

La kuzingatia ni kwamba maudhui haya yanatokana na mihadhara ya wazi niliyoitoa, lakini baadhi ya ndugu watukufu walifanya juhudi ya kuikusanya na kuiandika, na waliniletea kwa ajili ya kufanya masahihisho.

Na hivi sasa maudhui haya yako katika mikono ya wasomaji, huenda yakaleta faida, na Mwenyezi Mungu akayakubali vizuri, hakika Yeye ndiye mwenye mamlaka ya kukubali.

Mwandishi.

SEHEMU YA KWANZA

HOFU KWA MTAZAMO WA QUR'ĀN

Lengo la kwanza na la msingi la Qur'āni ni kuzitakasa nafsi za watu na kuzitibu nyoyo, kama Mwenyezi Mungu anavyosema:

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

“Yeye ndiye aliyempeleka Mtume katika watu wasiojua kusoma, anayetokana nao, awesomee Aya zake na kuwatakasa na kuwafunza Kitabu na hikima...” (62: 2).

Na akasema:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي
الصُّدُورِ

“Enyi watu! Hakika yamekujieni mawaidha kutoka kwa Mola Wenu, na ponyo la yale yaliyomo vifuani mwenu...” (10: 57).

Qur'ani ambayo imekuja kwa ajili ya kujenga utu wa mwanadamu ili awe mtu aliyekamilika kitabia katika mgongo huu wa ardhi, je! imelitatia tatizo la hofu ambayo ndiyo mwelekeo mkubwa katika nafsi ya mwanadamu na ni miongoni mwa nguzo madhubuti zenye athari kubwa katika tabia ya mwanadamu? Au Qur'ani imelipuuzia jambo hili?

Bila shaka haiwezekani Qur'ani Tukufu kughafilika na kupuuzia tatizo hili na hali yenyewe yahangaika huku na kule kwa ajili ya kuitakasa nafsi na kuielekeza njia ifaayo. Bali Qur'ani inazungumzia tatizo la hofu katika Aya nyingi, na lau kama atatokea mtu na kujishughulisha na suala hili kielimu, basi ataweza kutoa mtazamo wa kielimu uliyo makini na mfumo wa kimalezi uliokamilika.

Wakati wa safari ya mazingatio ya baadhi ya Aya za Qur'an ambazo zinazungumzia masuala ya hofu, imenibainikia ya kwamba Qur'an ina mtazamo maalumu juu ya tatizo hili, kiasi ambacho Aya zinazozungumzia hofu zinafikia 134 katika mambo mbalimbali, ama Aya zilizokuja katika neno '*Khashya*' ambalo lina maana ya hofu, idadi yake ni 48.

Na kuna Aya nyingi zinazoelezea asili na sababu za hofu, lakini mengi yanayohusiana na tatizo hili hatukuwafikishwa kuyafuatilia na kuyapitia na kuyafikiria kwa undani, tunatarajia ya kwamba wengine ambao ni wajuzi wa masuala haya watafanikiwa kuyachambua zaidi.

Mambo yaliyo muhimu sana na ya kuzingatia ni kwamba Aya za Qur'ani Tukufu zinatengeneza Mwongozo kamili kwa mwanadamu na ufumbuzi wa matatizo yake ya Kisaikolojia. Kwani kuufahamu ulimwengu kama itakikanavyo, kuwa na imani thabiti na ya kweli, na kutekeleza hukumu za kisheria na malezi mema, mambo yote haya yana nafasi inayojitosheleza katika kuitakasa nafsi na kutatua matatizo yake. Hiyo ni kwa sababu itikadi ya mwanadamu na fikra

ambazo anaziamini zina nafasi katika kuijenga nafsi, kama vile ambavyo aina fulani ya kanuni anazozitekeleza na adabu nzuri anazozionesha nazo zina athari ya hali ya juu katika Mwongozo wa Kisaikolojia.

Kutokana na hayo ndiyo maana Qur'ān Tukufu kila inapozungumzia matatizo ya hofu haiachi kuelezea vipengele vingine vya uongofu utokao kwake Mwenyezi Mungu, kama vile kutilia mkazo juu ya ukweli wa lengo na madhumuni ya kuumbwa ulimwengu au kuhimiza juu kufuata kanuni za kijamii, au kusimulia visa vya watu waliopita kwa lengo la kutoa mafunzo na malezi bora, huu ndiyo utaratibu wa Qur'ān Tukufu.

UKWELI JUU YA HOFU

Mwanadamu kuwa na hofu juu ya kitu fulani ni jambo la kawaida na la kimaumbile katika maisha yake na wala jambo hilo si aibu na wala si kasoro, na wala haitakiwi kwa mwanadamu huyo kuing'oa mizizi ya hofu kutoka katika nafsi yake, kwani jambo hilo haliwezekani.

Kwa hakika jambo linalotakiwa ni kuielekeza hofu hii ya kimaumbile kwenye hatari kubwa na ya uhakika ambayo huhatarisha maisha ya baadae ya mwanadamu.

Pia kinachotakiwa kwa mwanadamu ni kuiogopa ile nguvu ambayo ni nzito mno, nguvu ambayo inaudhibiti ulimwengu na kuuongoza katika kila jambo, liwe kubwa au dogo. Nguvu hiyo si nyingine bali ni Mwenyezi Mungu Mtukufu.

Jambo la mwisho linalotakiwa ni kwamba hofu isiwe ni kikwazo kinachozuia maendeleo ya mwanadamu, heshima yake na uhuru wake, kwani kama tulivyosema ya kuwa Qur'ani inakiri na kueleza wazi wazi juu ya kuwepo hofu ndani ya nafsi ya mwanadamu, kwa hivyo Qur'ani haimtaki mwanadamu kuing'oa mizizi ya hofu katika nafsi yake kwa vile jambo hilo haliwezekani milele, na pia Qur'ani haimuoni mwanadamu mwenye hofu kuwa ni mzembe au muovu, lakini uovu ni kuitumia vibaya neema hii ya hofu au kuitumia kupita kiasi mpaka ikawa kikwazo cha maendeleo ya mwanadamu, heshima yake na uhuru wake.

Qur'ani inatusimulia baadhi ya matukio yaliyokuwa ndani ya nafsi za Mitume na Mawalii wa Mwenyezi Mungu kwa lengo la kutuhakikishia juu ya kuwepo hofu katika nafsi hizo takatifu.

Mitume pamoja na Mawalii nao vile vile wanahofu na kuogopa lakini wao ni wenye kuvichupa na kuvishinda vizuizi vyote vya hofu na kuving'oa katika nafsi zao kutokana na juhudi zao na kwa msaada wa Mwenyezi Mungu Mtukufu.

Na tumwangelie mmoja kati ya Mawalii wa Mwenyezi Mungu ambaye alichaguliwa na Mwenyezi Mungu kuwa mama wa Nabii Musa, ambaye ni mmoja kati ya Mitume iliyo Mitukufu zaidi, mama ambaye Mwenyezi Mungu alimchagua kujifungua mtoto katika kipindi kigumu na kizito. Hakika alikuwa akimhofia mtoto wake (Nabii Musa (a.s.)) kutokana na vitimbi na unyama wa Firaun, mara ukamjia Wahyi kutoka mbinguni ukimtaka anufaike na ile hofu aliyokuwa nayo, achukue maamuzi mazito na hatua za kumuhami mtoto wake, na pia Wahyi huo ulimtaka kutokupindukia mipaka katika hofu na badala yake awe katika hali ya utulivu. Mwenyezi Mungu anasema:

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ
فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۗ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ
وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

“Tulimfunulia mama yake Musa kwa kumwambia: Mnyonyeshe. Na utakapomhofia basi mtie mtoni, na usihofu wala usihuzunike. Hakika Sisi tutamrudisha kwako na tutamfanya miongoni mwa Mitume.”
(28: 7).

Ama kwa upande wa Mitume, natumwangelie Nabii Musa (a.s.) Mtume ambaye ameandaliwa na Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa lengo la kupambana na taghuti wa zama zake (Firaun), baada ya

kupewa miujiza na dalili mbali mbali ili kulifanikisha lengo hilo, lakini pale alipoona vitendo vya kiajabu vya wachawi wa Firaun kwa kuwazuga watu pale walipozibadilisha kamba kuwa nyoka wa bandia, nyoka hao hao walilitisha kundi la watu waliokuwepo kwenye mkusanyiko huo mkubwa wa aina yake.

Nabii Musa (a.s.) alipoiona hali ile ya fadhaa, mishipa ya kimaumbile ya hofu ilimsimama ndani ya nafsi yake bila kujali cheo kikubwa cha Utume alichopewa na Mola Wake. Lakini alitulia na kuzingatia nafasi aliyokuwa nayo na majukumu aliyopewa ya kuwaongoza watu katika njia iliyonyooka, basi ni kwamba Wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu ulimuongoza hatua za kuchukua, mara tu baada ya kupata maelekezo aliing'oa mizizi ya hofu na akaweza kupambana na wachawi kwa nguvu zote na kwa ukakamavu.

Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema:

قَالُوا يَمْوَسَىٰٓ اِمْۤا اَنْ تُلْقَىٰ وَاِمْۤا اَنْ نُّكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقَىٰ ﴿١٥﴾
 قَالَ بَلَّ اَلْقُوا ۗ فَاِذَا حِبَاهُمْ وَعَصِيهِمْ خُجِّلُ اِلَيْهِ مِنْ
 سِحْرِهِمْ اَنۡهَا تَسَعَىٰ فَاَوْجَسَ ﴿١٦﴾ فِي نَفْسِهٖ خِيْفَةً مُّوسَىٰ
 قُلْنَا ﴿١٧﴾ لَا تَخَفْ اِنَّكَ اَنْتَ الَّاَعْلَىٰ وَاَلْقِ ﴿١٨﴾ مَا فِي
 يَمِيْنِكَ تَلَقَّفْ مَا صَنَعُوۡا ۗ اِنۡمَا صَنَعُوۡا كَيْدُ سَحِرٍ ۗ وَلَا
 يَفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ اَتَىٰ

“Wakasema: Ewe Musa! Je, utatupa au sisi tuwe wa mwanzo kutupa? (Musa) akasema: Bali tupeni! Mara kamba zao na fimbo zao zikaonekana mbele yake kwa uchawi wao zikienda mbio. Basi Musa akaona hofu katika nafsi yake. Tukasema: Usiogope, hakika wewe ni mwenye kushinda. Na kitupe kilicho katika mkono wako wa kulia kitavimeza walivyovitengeneza, hakika wametengeneza hila za uchawi, wala mchawi hatofaulu popote afikapo.” (20: 65- 69).

Ama kuhusiana na suala hili la hofu kwa upande wa Mtume wetu; Muhammad (s.a.w.w.) kutokana na jambo linalohusiana na jamii, Mtume (s.a.w.w.) alikuwa akijua fika ya kwamba mtoto wake wa kumlea (Zayd bin Harith) atamtaliki mke wake (Zaynab bint Jahsh) na Mwenyezi Mungu atamuozesha Mtume Wake mtalaka wa mtoto wake wa kulea, ili kufuta hukumu za kijahiliya zilizokuwa zikimkataza mtu kumuoa mtalaka wa mtoto wake wa kumlea. Kutokana na hali ilivyokuwa imezoeleka Mtume (s.a.w.w.) alikuwa akimtaka Zayd asimuache mke wake kwa kuhofia tuhuma na propaganda dhidi yake.

Kutokana na umuhimu wa kufutwa hukumu hiyo, Wahyi kutoka mbinguni uliteremka kupinga hofu aliyokuwa nayo Bwana Mtume (s.a.w.w.) katika nafsi yake ya kuchafuliwa jina lake na ujumbe mtakatifu aliokuja nao, Mwenyezi Mungu anasema:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ
عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ
وَتَخَشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِنْهَا
وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي

أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا ۖ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

“Na ulipomwambia yule ambaye Mwenyezi Mungu aliyemneemeshisha, nawe ukamneemeshisha: Shikamana na mkeo, na mche Mwenyezi Mungu. Na ukaficha nafsini mwako aliyotaka Mwenyezi Mungu kuyafichua, nawe ukawachelea watu, hali Mwenyezi Mungu ndiye mwenye haki zaidi kumchelea. Basi Zayd alipokwisha haja naye tulikuoza wewe, ili isiwe taabu kwa Waumini kuwaoa wake wa watoto wao wa kupanga watapokuwa wamekwishatimiza nao shuruti za talaka. Na amri ya Mwenyezi Mungu ni yenye kutekelezwa.” (33: 37.).

Kwa hivyo si aibu kwa mtu kuwa na hofu, bali lililo aibu ni kuwa na hofu iliyopindukia mpaka au kuitoa kutoka ndani ya nafsi ya mwanadamu. Hata mashujaa wakubwa si kwamba hawana hofu katika nafsi zao, lakini ni kwamba ni wenye kuvichupa vikwazo vya hofu.

KUMWOGOPA MWENYEZI MUNGU

Hofu ya kweli na ya uhakika hupatikana kwenye suala zima la kumwogopa Mwenyezi Mungu, kwani yeye ndiye Mwenye nguvu zisizo na kifani, ndiye Mwenye kuumiliki ulimwengu na walimwengu, ndiye Muumbaji wetu na Mola wetu, ndiye aliyetupa uhai na neema mbalimbali kiasi ambacho mara zitakapokatika neema Zake, basi ulimwengu utatoweka na maisha yetu yatapotea. Mara kwa mara na kwa kutumia njia mbalimbali hutukumbusha neema Zake na rehema Zake zisizo na kikomo, huku akituonya juu ya kuwepo uwezekano wa kuzifuta neema hizi mara moja pale hikima Zake zitakapoona yafaa kufanya hivyo, anasema katika Kitabu Chake:

﴿٨٢﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

“Hakika amri Yake anapotaka chochote hukiambia: Kuwa, na kinakuwa.” (36: 82).

﴿٥٠﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

“Na haiwi amri Yake ila moja tu, kama mpepeso wa jicho.” (54: 50).

Tambua ya kwamba jicho ambalo wewe unajivunia kuwa nalo na unalitumia kwa kuangalia vitu vya aina mbalimbali, wewe siyo mwamuzi wa mwisho katika kufanya kwake kazi na kuendelea kwake, Mwenyezi Mungu anasema:

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ
 يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾

“Na kama tungependa tungeyapofua macho yao, wakawa wanaiwania njia, lakini wangeionaje?” (36: 66).

Tukiangalia hii ardhi ambayo tunaishi juu yake tunaiona ikitutumikia kwa kutuletea neema mbalimbali, na pia tunapouona utando wa anga ambao unatukinga na mionzi pamoja na vimondo kutoka mbinguni, vyote hivi havimo katika uwezo wetu wala maamuzi yetu, bali vimo katika milki ya Mwenyezi Mungu, Yeye anasema:

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِّنَ السَّمَاءِ
 وَالْأَرْضِ ۗ إِن نَّشَاءُ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطَ عَلَيْهِمْ
 كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ ۗ إِن فِي ذَٰلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّتَّبِعٍ
 ﴿٩﴾

“Je, hawaoni yaliyo mbele yao nyuma yao, ya mbingu na ya ardhi? Kama tungependa tungewadidimiza ardhini, na tungewaangushia juu yao kipande cha mbingu. Bila ya shaka katika hayo kuna mazingatio kwa kila mja mwenye kuelekea.” (34: 9).

Vilevile tuelewe ya kwamba robo tatu ya dunia yetu ambayo tunaishi ndani yake imezungukwa na maji ya bahari kubwa

kubwa zenye kina kirefu mno cha maji, suala la kujiuliza, ni kipi kinachoyazuia mawimbi ya tufani ya maji hayo yasitufikie na kutugarikisha sote? Si mwingine mwenye uwezo wa kuyazuia isipokuwa ni Mwenyezi Mungu peke Yake, anasema:

وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾

“Na kama tungetaka tungewagharikisha na wala wasingeokolewa.”
(36: 43).

Ni wazi kwamba uhai wetu unafungamana moja kwa moja na matakwa ya Mwenyezi Mungu Mtukufu, na pindi akitaka kwa mujibu wa hikima Zake tusiwepo tena hapa duniani basi, jambo hilo ni jepesi mno Kwake, anasema:

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٣﴾
إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ
عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٤﴾

“Na ni vya Mwenyezi Mungu vilivyo katika mbingu na vilivyo katika ardhi. Na Mwenyezi Mungu anatosha kuwa Mlinzi. Akitaka atakuondoeni, enyi watu! Na awalete wengineo. Na Mwenyezi Mungu ni Muweza wa hayo.” (4: 132-133).

Haya tuliyoyataja ni baadhi tu ya mambo yanayotuaonesha namna gani tunavyohitaji rehema za Mwenyezi Mungu hapa duniani, ama baada ya kuondoka katika dunia hii na kwenda katika maisha mengine ya akhera, suala la kuhitaji na kufungamana na rehema ni

jambo lililo wazi, kwani huko kutakuwa na maisha ya upweke, kama vile ambavyo kuna kuhesabiwa na kuadhibiwa.

Ee! Rehema za Mwenyezi Mungu zilizotawanyika! Ole wetu ikiwa rehema za Mwenyezi Mungu Mtukufu na uwangalizi Wake hautatufikia. Huko mwanadamu atatamani lau kama asingumbwa au asingefufuliwa, Mwenyezi Mungu anasema:

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ
وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

“Hakika tunakuhadharisheni juu ya adhabu iliyo karibu, siku ambayo mtu atayaona iliyoyatanguliza mikono yake miwili, na kafiri atasema: Laiti ningelikuwa udongo.” (78: 40).

Huko mtu atakimbia familia yake na jamaa zake wa karibu pamoja na rafiki zake, na jambo litakalokuwa na umuhimu zaidi ni kuiokoa nafsi yake tu, Mwenyezi Mungu anasema:

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَةُ ﴿٣٩﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٨﴾
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَحْبَتِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ
يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وَوَجْوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾
ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٦﴾ وَوَجْوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلِيَّا غَبْرَةٌ ﴿٤٠﴾
تَرَاهُهَا قَتْرَةً ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجْرَةُ ﴿٤٢﴾

“Basi itakapokuja sauti ya nguvu. Siku ambayo mtu atamkimbia ndugu yake. Na mama yake na baba yake. Na mkewe na watoto wake. Na kila mtu miongoni mwao siku hiyo atakuwa na jambo litakalomtoshwa. Siku hiyo nyuso zitanawiri. Zitacheka, zitachangamka. Na nyuso siku hiyo zitakuwa na mavumbi juu yao. Giza zito litawafunika. Hao ndiyo makafiri, waovu. “ (80: 33- 42).

Kwa kweli hii ndiyo hofu ya kweli.

Nguvu yeyote anayoigopa mwanadamu katika dunia hii hailingani na hata chembe ndogo kabisa mbele ya nguvu za Mwenyezi Mungu Mtukufu, na kila hatari ambayo mwanadamu anachelea kumkumba katika maisha haya ya dunia si chochote si lolote mbele ya hatari ya Siku ya Kiyama. Basi ni kwa nini tunaigopa kupita kiasi ile nguvu isiyodumu?

Je, si vizuri zaidi kuelekeza hofu yetu zaidi juu ya nguvu za Mwenyezi Mungu, ambazo ndizo nguvu za kweli na za uhakika?

Basi kwa nini tunaogopa kufikwa na matatizo madogo na mepesi na huku tukijisahaulisha hatari kubwa inayotukabili Siku ya Kiyama?

Masikini mwanadamu, anajihadaa kutokana na uoni wake mdogo licha ya makumbusho ya mara kwa mara kutoka kwa Mwenyezi Mungu, kama anavyotukumbusha juu ya ukweli huu katika Kitabu Chake Kitukufu:

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهُ، فَلَا تَخَافُوهُمْ
وَخَافُونَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“Hakika huyo ni Shetani anawatia hofu marafiki zake, basi msiwagope, bali niogopeni Mimi mkiwa nyinyi ni Waumini. “ (3: 175).

..... وَتَخَشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ
.....

“...Nawe ukawachelea watu, hali Mwenyezi Mungu ndiye mwenye haki zaidi kumchelea...” (33: 37).

..... فَلَا تَخْشَوْا النَّاسَ وَأَخْشَوْنَ
.....

“...Basi msiwaogope watu, bali niogopeni Mimi...” (5: 44).

أَتَخْشَوْنَهُمْ^ع فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ^ع إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“Je, mnawaogopa? Basi Mwenyezi Mungu anastahiki zaidi mumuogope, ikiwa nyinyi mumeamini. “ (9: 13).

MAANA YA KUMWOGOPA MWENYEZI MUNGU

Ni vipi na ni nini maana ya kumwogopa Mwenyezi Mungu? Je ina maana ya kukerwa kwa nafsi kutokana na vitisho na maumivu? Au kuiweka katika hali ya wasiwasi?

Jawabu lake hatuwezi kulipata kati ya moja ya masuala hayo. Bali maana sahihi ya kumuogopa Mwenyezi Mungu ni kujilazimisha maamrisha Yake na kujiweka mbali na makatazo Yake yote na kutowaudhi wengine.

Hakika kumuogopa Mwenyezi Mungu ndiko kulikomfanya Habil (mtoto wa Nabii Adam a.s) asianze uadui na kumpiga ndugu yake (Qabil), wakati ambao Qabil aliweza kuthubutu kutenda kosa la mwanzo la mauwaji katika historia ya wanadamu kwa kumuwa mdogo wake, hiyo ilitokana na moyo wake kukosa kuwepo hofu juu ya Mwenyezi Mungu, kama anavyotueleza Mwenyezi Mungu katika Kitabu Chake:

* وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلُ
 مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ ۗ قَالَ
 إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٧﴾ لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ
 لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَنَّكَ ۗ إِنَّي أَخَافُ اللَّهَ
 رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٨﴾

“Na wasomee habari za wana wawili wa Adam kwa kweli. Walipotoa mhanga, ukakubaliwa wa mmoja wao, na wa mwengine haukukubaliwa. Akasema: Nitakuuwa. Akasema mwengine: Mwenyezi Mungu huwapokelea wachamungu. Ukininyooshea mkono wako kuniuwa, mimi sitakunyooshea mkono wangu kukuuwa. Hakika mimi namwogopa Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu wote.” (5: 27-28).

Hofu juu ya Adhabu ya Akhera ndiyo ngao inayomkinga muumini wa kweli asitende maasi, Mwenyezi Mungu anasema:

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٧﴾ مَنْ
يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ ۗ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٥٨﴾

“Sema: Mimi naogopa adhabu ya Siku Kubwa hiyo ikiwa nitamuasi Mola wangu Mlezi. Siku hiyo yule atakayeepushwa nayo adhabu hiyo Mwenyezi Mungu atakuwa amemrehemu. Na huko ndiko kufuzu kulio wazi.” (6: 15-16).

Kumuogopa Mwenyezi Mungu na kuiogopa Siku ya Mwisho ina maana ya kuyaenda matendo mema ambayo yanamridhisha Mwenyezi Mungu na kumfurahisha Muumini katika Siku ya Kiyama na kumuepusha na adhabu, Mwenyezi Mungu anasema:

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٥٨﴾
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا
﴿٥٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

“Na huwalisha chakula masikini na yatima na mfungwa hali ya kuwa wanakipenda. (Husema) Hakika tunakulisheni kwa ajili ya kutaka radhi za Mwenyezi Mungu tu, hatutaki kutoka kwenu malipo wala shukurani. Hakika sisi tunamuogopa Mola Wetu kutokana na siku yenye shida na taabu.” (76: 8-10).

Kwa kumalizia suala hili tunasema ya kwamba kumuogopa Mwenyezi Mungu ni kuyakumbatia mafunzo yanayotoka kwa Mwenyezi Mungu na kuyatenda kwa ukamilifu, na kuchukua juhudi katika kuwafikishia wengine, na kutojali nguvu au hatari yoyote inayosimama dhidi yake. Watu waliojitolea kikweli kweli katika kutekeleza maagizo ya Mwenyezi Mungu na wenye kuchukua juhudi katika kuisimamisha dini yake ndiyo ambao wanaitekeleza hofu juu ya Mwenyezi Mungu katika njia iliyo sahihi na ya uwazi, pale wanapojibebesha majukumu ya kuufikisha ujumbe wa Mwenyezi Mungu, na kwa ajili ya kusimamisha haki, uhuru wa kweli na maendeleo, anasema Mwenyezi Mungu Mtukufu:

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَخَشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا
إِلَّا اللَّهَ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا

“Wale wanaofikisha ujumbe wa Mwenyezi Mungu na kumuogopa Yeye, na wala hawamuogopi yeyote isipokuwa Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu ndiye atoshaye kuhisabu.” (33: 39).

HOFU NI MTIHANI

Hakika Mwenyezi Mungu Mtukufu anaelewa wazi ya kwamba hofu itakuwa ni kikwazo kwa walio wengi miongoni mwa wanadamu katika kubeba majukumu yanayohusiana na maisha yao ya kila siku pamoja na majukumu ya Mola Wao yaliyo katika shingo zao. Anajua ya kwamba watu wengi watateleza kutokana na hofu, nayo itakuwa sababu ya kuwapeleka katika madhila na kusalimu amri mbele ya madhalimu.

Pamoja na ilimu yake hii, basi ni kwa nini tatizo hili amelipandikiza katika nafsi ya mwanadamu?

Jawabu: Pamoja na kuwa jambo la hofu lina manufaa kwa mwanadamu, kama tulivyozungumza katika sehemu nyingine, ama kwa upande wa madhara linafungamana na hikima ya kuumbwa kwa mwanadamu na kuwepo kwake katika maisha haya ya duniani, kwani maisha ni ukumbi wa mtihani na jukwaa la balaa kutokana na matakwa yake mwanadamu na mwenendo wake, Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا
وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

“Ambaye ameumba kifo na uzima ili kukujaribuni, ni nani miongoni mwenu aliye na vitendo vizuri zaidi, naye ni Mwenye nguvu, Mwingi wa kusamehe. “ (67: 2).

Basi ni wajibu juu mwanadamu kujua ya kwamba pindi anapokabiliwa na hatari kubwa na mashaka mazito katika kuipigania

dini yake na utu wake huo ni mtihani, na iwapo hatojivisha guo la ushujaa na kukabiliana na vikwazo vya hofu ataanguka na kufeli katika mtihani huo. Kufeli katika mtihani wa Mwenyezi Mungu kunamanisha kupata udhalili na adhabu ya Mwenyezi Mungu, Qur'an Tukufu inatuhakikishia hayo kwa kusema:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ
وَالْأَنْفُسِ وَالْثَّمَرَاتِ ۗ وَشِئْرَ الْصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا
أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ۖ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

“Hapana shaka tutakujaribuni kwa chembe ya hofu, na njaa, na upungufu wa mali na watu na matunda. Na wabashirie wanao subiri. Wale ambao ukiwasibu msiba husema: Hakika sisi ni wa Mwenyezi Mungu, na kwake Yeye hakika tutarejea. Hao juu yao zitakuwa baraka zitokazo kwa Mola Wao Mlezi na rehema. Nao ndio wenye kuongoka.” (2: 155-157).

Ushujaa na ukakamavu si ukamilifu tu ulio bora bali ni wajibu kutoka kwa Mwenyezi Mungu. Na woga ambao utakuwa ni sababu ya mtu kutovivunja viziuzi vya hofu na hatimaye kuanguka katika dimbwi la maasi, hasara yake haitakuwa hapa duniani peke yake, bali pia moto wa Jahannam unamngojea Siku ya Kiyama, wakati huku Mwenyezi Mungu akiwabashiria mema wale waliosubiri mbele ya hatari na mashaka kutokana na maarifa yao sahihi juu ya Mwenyezi

Mungu, kwani huyaona maisha haya ya dunia ni ya mpito, kwa hivyo wao huwa wanasema: **“Hakika sisi ni wa Mwenyezi Mungu, na kwake Yeye hakika tutarejea.”** Rehema za Mwenyezi Mungu na amani huwashukia hawa wenye kusubiri nao ndiyo waongofu wa kweli.

Shujaa Muumini ni yule ambaye huvivunja vikwazo vyote vya hofu na huonja ladha iliyo tamu zaidi, nayo ni ladha ya ushindi na mafanikio katika mitihani ya Mwenyezi Mungu, na mwisho hustahiki fadhila kubwa kama Aya zilivyoeleza, na bila ya kukosa rehema, amani na uongofu kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu.

MAPAMBANO DHIDI YA HOFU

Ni kitu gani mwanadamu anatakiwa kufanya pindi nguvu za kiadui zinapomkabili na kuhatarisha amani na usalama wake? Je, abakie kama mateka aliyetekwa na hofu (asalimu amri)? au ameze hofu za hao maadui ndani ya nafsi yake?

Kufanya hivyo inamaanisha kushikwa na wasiwasi usiokatika, na ni kuhisi udhaifu na kushindwa kunakoendelea, na hii ni hatari zaidi kuliko ile hatari anayoigopa mwanadamu kutoka kwa upande wa kiadui, kwani kusubiri na kungojea hatari itokee ni hatari kubwa zaidi.

Je, si ni bora zaidi kujiandaa kishupavu katika kupambana na hofu? Bila shaka kuwa mkakamavu katika kupambana na hofu, ina maana ya kuutoa wasiwasi wa kutarajia na kusubiri hatari, na pia ina maana ya kuandaa nguvu za kweli ili kupambana na hatari wakati inapotokea, kama inavyotunasihhi Qur'an Tukufu kwa kusema:

وَأَمَّا تَخَافُ بِمِنْ قَوْمٍ خِيَانَةٌ فَانذِرْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِبِينَ

“Na kama ukihofia hiyana kwa watu, basi watupie kwa usawa. Hakika Mwenyezi Mungu hawapendi wafanyao hiana.” (8: 58).

Aya hii tukufu inatufafanulia ya kwamba iwapo Waumini watakuwa katika hali ya kuogopa hiyana au uadui, basi wasikae hali ya kuwa na wasiwasi kwa kungojea uadui wao na hiyana zao, jambo la kufanya ni kujitayarisha Kijeshi na kuwaendea maadui hao kwa

lengo la kupambana nao, hapo nyoyo zitakuwa katika raha kutokana na wasiwasi wa kusubiri.

Leo umma wetu unahitaji zaidi uongofu na mwangaza huu unaotoka katika Qur’ān, tukizingatia tunaona ya kwamba moja kati ya maeneo matakatifu ya Waislamu yamo katika mikono ya Walowezi wa Kiyahudi, Walowezi hao wachache wanazungukwa na mamilioni ya Waislamu, na kinachowafanya kuendeleza uadui wao kwa watu wasio na hatia si nguvu zao za Kijeshi, bali ni woga na hofu zilizojaa katika nafsi za Waislamu.

Kwa nini hatuwashambulii Walowezi hao wa Kiyahudi na kumaliza uadui wao wa kila siku? Sababu kubwa ni kwamba tunawaogopa Mayahudi!! Basi tutabakia kuwa ni mateka wa hofu hii ikiwa umma wa Kiislamu hautaondosha vikwazo vya hofu na kujipamba na vazi la ushujaa na kujitoa muhanga.

Na haya mataifa yetu yanayoishi chini ya watawala vibaraka na madikteta, lau kama wananchi wake watapangilia vizuri mipango yao dhidi ya tawala hizo za kikandamizaji, basi hatua hiyo ni bora zaidi kuliko kuendelea kuishi katika hali ya wasiwasi na hofu kutokana na ugaidi na ukandamizaji wanaofanyiwa. Amesema kweli Imam Ali (a.s.) pale aliposema:

إِذَا هَبْتَ أَمْرًا فَفَقِعْ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوْقِيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ.

“Unapohofia jambo, basi lifanye jambo hilo, kwani kusubiri hatari itokee ni jambo zito zaidi kuliko hatari yenyewe.”¹ Kwa kweli kusubiri na kungojea hatari ni uovu zaidi kuliko hatari yenyewe, jambo linalostahili ni kupambana na hatari..

¹ *Nahjul Balagha* 501

MARAFIKI WA SHETANI WANASAMBAZA HOFU

Hofu ni katika silaha anazozitumia adui wakati anapopambana na wewe, pindi hofu inapokutawala, uwezo wako wa kumkabili adui unakuwa mdogo. Kuogopa kitu chochote kunajenga kushindwa ndani ya nafsi mbele ya hicho unachokiogopa, je, itawezekana kwa nafsi iliyoshindwa na hofu kuweza kupata ushindi? Kutokana na adui kuielewa vyema njia hii ya hadaa katika vita hutumia aina mbalimbali za vifaa kwa ajili ya kutoa vitisho na kuingiza hofu kabla ya kuanza kutumia silaha kwa wale anaotaka kupambana nao. Hii ni moja kati ya Vita vya Kisaikolojia.

Ni ukweli usiopingika ya kwamba hofu ina mizizi madhubuti katika nafsi ya mwanadamu, yenyewe ni sehemu ya saikolojia yake, lakini baadhi ya watu katika jamii wanaikuza na kuilea, na adui ndiye anayenufaika na ukuaji huo.

Ni haki yetu kushuku juu ya ukweli na usalama wa kila kikundi kinachoeneza hofu kati ya watu, kama vile kuwatisha watu kutokana na maadui, wakoloni na hata watawala madhalimu. Qur'ān Tukufu inatupa tahadhari juu ya kuwepo vikundi katika jamii vinavyofanya kazi ya kutia watu hofu kwa ajili ya maslahi ya adui, Qur'ān inawaona watu wa aina hiyo kuwa ni marafiki wa shetani. Kwa hivyo inampasa kila Muumini kushikamana na ushujaa, na huku wakijaribu kufanya kila liwezekanalo ili hofu hii isipenye katika nafsi zao. Qur'ān inabainisha namna vibaraka wa maadui wanavyofanya kazi ya kuwatia hofu Waumini, Mwenyezi Mungu anasema:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
 فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ
 الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ
 يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ
 ﴿١٧٤﴾ إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ
 وَخَافُونِ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

“Walioambiwa na watu: Kuna watu wamekukusanyikieni, waogopeni! Hayo yakawazidishia Imani, wakasema: Mwenyezi Mungu anatusha, Naye ni mbora wa kutegemewa. Basi wakarudi na neema na fadhila za Mwenyezi Mungu. Hapana baya lililowagusa, na wakafuata yanayomridhia Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhila kuu. Hakika huyo ni Shetani anawatia hofu marafiki zake, basi msiwaogope, bali niogopeni Mimi mkiwa nyinyi ni Waumini.” (3: 173- 175).

HOFU YA KUPITA KIASI NI ALAMA YA UNAFIKI NA USHUUJAA NI SHARTI LA IMANI

Baadhi ya watu wanadhani kwamba tofauti kubwa kati ya Muumini na asiye Muumini ni katika mambo yanayohusiana na ibada pamoja na itikadi. Mwenye kuamini ana itikadi yake maalumu juu ya ulimwengu na uhai na anajilazimisha kufanya mambo fulani yanayojulikana kwa jina la ibada, wakati ambapo yule asiyeamini huwa hashikamani na misingi yoyote ya dini na wala hajishughulishi na hukumu zake. Tofauti hizi ni za kweli na sahihi lakini kuna tofauti nyingine kati ya wawili hao, kama Qur’ān Tukufu na Hadithi zinavyobainisha na kuliweka kundi la Waumini upande mmoja na kuliweka kundi la makafiri pamoja na wanafiki upande mwengine, tena maandiko hayo yanadhihirisha wazi ya kwamba akida (imani) na ibada zinalenga katika kuzibainisha tofauti hizo zilizopo kati ya makundi hayo mawili.

Alama hizo kubwa ambazo zinafungamana na imani, ndicho kioo cha imani katika nafsi ya mwanadamu. Muumini anakuwa na nafsi iliyokamilika, na asiye kuwa Muumini nafsi yake huwa inasibiwa na upungufu. Kwa mfano, hofu ni tatizo ambalo hutofautiana kati ya nafsi ya Muumini na nafsi ya asiye kuwa Muumini. Muumini wa kweli na aliyekamilika huepukana na tatizo hili la hofu na kasoro yoyote haingii katika nafsi yake, kwa sababu Mwenyezi Mungu huzingatia kwamba kumuogopa asiye kuwa Yeye ni kitu kinachopingana na imani, na miongoni mwa masharti ya imani ni ushujaa. Mwenyezi Mungu anasema:

.... فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

“...Basi msiwaogope, bali niogopeni Mimi mkiwa nyinyi ni Waumini.” (3: 175).

.....تُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَخَافُونَ لَوْمَةَ

لَا إِمٍ.....

“...wanapigania Jihadi katika Njia ya Mwenyezi Mungu, na wala hawaogopi lawama ya anayelaumu.....” (5: 54).

”.....^ع أَخْشَوْنَهُمْ^ع فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ

مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

“Je mnawaogopa? Basi Mwenyezi Mungu anastahiki zaidi mumuogope, ikiwa nyinyi mmeamini. “ (9: 13).

Ama kuwa na woga na hofu iliyopindukia mipaka mbele ya adui wakati wa kupambana na hatari hiyo ni sifa ambayo Mwenyezi Mungu huwanasibishia wanafiki, kama anavyosema:

..... فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ

كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ

“Ikiwajia hofu utawaona wanakutazama na macho yao yanazunguka, kama yule ambaye aliyezimia kwa kukaribia mauti.” (33: 19).

SEHEMU YA PILI

CHANZO CHA HOFU NA SABABU ZAKE

Wataalamu wa Elimu ya Saikolojia wanaamini ya kwamba vi-
umbe vyenye kunyonyesha (mamalia) vina uwezo wa kurithi
hofu ambayo inatishia ukamilifu wao na maisha yao. Urithi huu hau-
dihiri katika maisha ya mtoto isipokuwa baada ya kupita miezi kad-
haa katika umri wa mtoto, pale anapoanza kuhisi baadhi ya vitendo
vyenye kutisha.

Mwanzoni mwa nusu ya pili ya mwaka wa kwanza, tunaweza
kugundua alama za baadhi ya vitendo ambavyo tunaweza
kusema kuwa ni hofu. Katika kipindi hichi mtoto anaweza kujua
na kupambanua baina ya nafsi yake na vitu vingine, kwa hivyo
anaweza kujua vitisho vinavyomkabili. Lakini vitisho vingi huwa
ni kitendawili kwake, kwa maana ya kutokujua asili yake na sababu
zake, kwa sababu bado akili yake haijapevuka.

Katika miezi ya kwanza ya mtoto hakuna kitu tunachoweza
kukiita hofu katika nafsi yake, kwa sababu katika kipindi hicho bado
dhati yake inakuwa haijawa nzuri, katika kipindi hicho mtoto hulika
kutokana na njaa au kiu au hata kutokana na maumivu kwenye mwili
wake, ama baada ya kumalizika kwa miezi sita huanza kupambanua
ndani ya nafsi yake na hapo huanza kuhisi hofu. Na mara nyingi
hupatwa na hofu pale anapotengana na mama yake au anapokumbana
na kitu kisicho cha kawaida au anaposikia sauti yenye kukera.
Baada ya kukamilika dhati ya mwanadamu, huishi katika hofu kila
anapohisi hatari katika maisha yake yote.

KWA NINI TUNAOGOPA?

Hofu ni hali ya Kisaikolojia na Kitabia iliyopo ndani ya nafsi ya mwanadamu, licha ya kuwepo ikhtilafu kati ya wataalamu wa Elimu ya Saikolojia wa sasa na wa zamani juu ya maana halisi ya hofu, lakini wataalamu wa kale wa Elimu ya Saikolojia wanaona ya kwamba hofu ni matamania na matakwa ya mtu, hali ya kuwa wataalamu wa kisasa wanalipinga hilo na kusema ya kwamba hofu ni muelekeo wa kitabia au ni haja ya kiasili inayokubali mabadiliko, na wala hakuna matamania maalumu ambayo tunaweza kuyaita ‘Matamania ya Hofu’, lakini kuna hali ya kimaumbile ya nafsi kumili kwenye hofu katika maisha ya mwanadamu. Hali hiyo ya hofu ni kinga ya nafsi dhidi ya hatari za walimwengu, pia ni kinga kwa kila kitu kinachotishia usalama wa mwanadamu.

Tunasema: Licha ya kuwepo tofauti za kielimu juu ya maana ya hofu, lakini hakika hofu ni hali ya kimaumbile ambayo Mwenyezi Mungu ameiweka katika nafsi ya mwanadamu, ni kitu chenye faida kubwa katika maisha ya mwanadamu, kwani lau kama si kuwepo kwake na kuhisi, katu mwanadamu asingefikiria namna ya kuchukua hatua za kuizuia hatari, matatizo na majanga mbalimbali yanayomkabili, na kuchukua tahadhari za kutosha juu ya usalama wake, Sayyidina Ali (a.s.) anasema:

من خاف آمن.

“Mwenye kuogopa husalimika.”²

Wewe ukiwa huogopi baridi hutojiandaa kujikinga nayo, na ukiwa huogopi maradhi hutotumia kinga za kiafya kujikinga nayo.

² *Biharul Anwar* Juz.75, Uk. 255

Kwa hiyo tumeona ya kwamba asili ya hofu ni jambo zuri pindi itakapotumiwa vizuri, lakini kutokana na kuwepo haja mbalimbali na kumili katika jambo fulani huenda mwanadamu akaitumia vibaya neema hii kutokana na sababu moja au nyingine.

Kwa mfano: Kula chakula na kunywa maji ni katika mahitajio ya mwanadamu ya kila siku ili aweze kuendelea kuishi, lakini iwapo atavitumia vitu hivyo kupita kiasi itakuwa ni janga na balaa kwake. Vilevile matamano ya kimwili, ni jambo muhimu mno katika kukiendeleza kizazi, lakini pindi mwanadamu atakapotumia vibaya kwa kutenda pahala pasipostahiki au kuchupa mipaka, natija yake itakuwa ni kuenea kwa maovu na kuporomoka kwa jamii.

Hali ni kama hivyo kuhusiana na hofu, ni jambo zuri ambalo Mwenyezi Mungu amelipandikiza katika nafsi ya mwanadamu ili ajihami na aulinde usalama wake. Ama ikiwa mwanadamu atazidisha kuiitikia hofu kila inapomwita na kukita katika nafsi yake kupita kiasi, hapo hofu itageuka kuwa ni kikwazo kinachomzuilia mwanadamu maendeleo na furaha ya nafsi, na uwezo na maarifa aliyopewa na Mola wake utalemaa. Kwani Hofu ya kupindukia katika nafsi ya mwanadamu inakuwa na athari mbaya katika fikra zake na vilevile katika kiwiliwili chake, hali ambayo husumbuliwa na wasiwasi wa nafsi na kushindwa kuchukua maamuzi yanayofaa na kusimama kidete dhidi ya jambo analoliogopa.

Katika kuweka bayana zaidi tunasema: Kwa mfano, Je, umemuona mtu anayevuka barabara yenye magari mengi, na kwa ghafla akaona gari liko chini ya miguu yake linataka kumgonga, katika hali kama hiyo mtu hujawa na hofu ya hali ya juu, utamuona anababaika, hajui arejee nyuma au aende mbele haraka haraka, kutokana na hofu yake hiyo na kushindwa kuchukua maamuzi sahihi huenda akaingia katika hatari ambayo hakuitarajia, lakini lau kama atatuliza akili yake, bila shaka maamuzi atakayochukua yataiokoa nafsi yake kutokana na hatari.

Mfano mwingine tunaupata kwa wale vijana wanaoshikwa na vyombo vya usalama vya dola kwa lengo la kuchunguzwa, kama ni kweli wana harakati za kisiasa dhidi ya serikali ilioko madarakani, hapo utawashuhudia baadhi ya vijana waliojawa na hofu wakitoa maelezo yenye ishara ya kuwaweka kwenye hatia. Ama athari za hofu katika mwili hudhihiri pale mwanadamu anaposhindwa kuweza kuvimiliki viungo vyake, utaushuhudia ulimi wake unajigonga gonga wakati anapozungumza, macho yake yakiwa katika hali isiyo ya kawaida, yakiangalia hapa na pale, huku jasho likimtiririka na rangi ya uso wake kubadilika. Qur’ān Tukufu ilipoelezea sifa na mwenendo wa wanafiki imeeleza athari zinazoachwa na hofu iliopindukia mpaka katika mwili wa mwanadamu, Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema: **“Wana choyo juu yenu. Ikifika hofu utawaona wanakutazama na macho yao yanazunguka, kama yule ambaye aliyezimia kwa kukaribia mauti.” (33: 19).**

CHIMBUKO NA SABABU ZA HOFU

Hofu iliyopindukia mipaka inalemaza fikra, na kudhoofisha mwili na pia inazuia maendeleo, kwani inazuia vipaji alivyotunukiwa mwanadamu na Mola Wake. Hakika hofu ya namna hii ni ugonjwa mbaya ambao unawasumbua watu wengi katika jamii mbalimbali, wao huzidisha hofu kwa kila kitu, kama vile kuanguka katika maisha, matatizo, maumivu, dola, maisha yao ya baadae, mauti na kadhalika. Hofu hii ndio sababu kubwa ya kulemaa watu wengi hasa katika jamii zetu, na kufifiza vipaji na uwezo wetu, na hatimaye tumekuwa nyuma katika kila nyanja ya kimaisha.

Leo imefika hata mtu kuogopa kivuli chake au kuogopa yale aliyoyaona kwenye ndoto, kwani utawaona wengi pale wanaposimulia yale waliyoyaona usingizini wanatetemeka. Aina hii ya ugonjwa uliosambaa katika jamii yetu ndio inayowapa watawala wakandamizaji fursa ya kuendeleza ubabe wao kwa raia wao wasio na hatia, na huku wakijua fika ya kwamba nguvu zao si za asili bali ni kwa sababu ya uzembe na woga wa wananchi. Lakini ni sababu zipi zinazopelekea kukua na kuzidi ugonjwa huu wenye madhara makubwa kwenye nafsi za wanadamu wengi? Inawezekana kukawa na sababu zifuatazo:

1. URITHI:

Suala la urithi na kuhama baadhi ya sifa za kimwili na kinafsi kutoka baba na mama kwenda kwa watoto ni jambo lililo wazi na ni lenye kuthibiti kutokana na Utafiti wa Kisayansi na kama riwaya mbalimbali zilivyoashiria. Baadhi ya wakati tunashuhudia kushabihiana

kati ya sura ya mtoto na sura ya mmoja kati ya wazazi wake, kama tunavyoona jinsi alivyochukua baadhi ya sifa zao za kitabia.

Kutokana na matokeo thabiti ya kitaalamu yanayotokana na Utafiti wa Kisayansi yaliyofikiwa baada ya kutolewa juhudi kubwa, yanaonesha ya kwamba, katika kiini cha seli (*cells*) zenye nyuzi (*chromosomes*) ambazo ndio chanzo cha mwanadamu, ndani yake mnapatikana *chembe hai* (*gene*) zinazohusika na urithi wa tabia na maumbile kutoka kwa wazazi kwenda kwa mtoto.

Ama mafundisho ya kidini kuhusiana na suala hili, Mtume wa Mwenyezi Mungu (s.a.w.w.) anatusimulia kwa kusema:

" انظر في أيّ شيء تضع ولدك فإن عرق دساس. "

"Angalia ni mahala gani unaweka mtoto wako, kwani maji ya uzazi yana tabia ya urithi."³

Na Imam Ali (a.s.) naye anatuambia:

" حسن الأخلاق برهان كرم الأعراق. "

"Tabia nzuri ni dalili ya ubora wa asili (maji ya uzazi)."⁴

Kwa vile hofu iliyochupa mipaka ni sifa ya kinafsi, ina tabia ya kuhama na kurithiwa. Kizazi kilichopita ambacho tunatokana nacho ni kizazi kilichoshindwa, ni kizazi kilichopokonywa heshima ya umma na utukufu wa Uislamu mbele ya macho yao, walikubali kuishi kidhalili kuliko kujitoa muhanga kwa ajili ya

³ Juz.12, Uk.118 Ibnul Hadid, *Sharhu Nahjul-Balagha*

⁴ *Mizanul Hikma* Juz.1,Uk. 802

Dini yao, kwa hivyo si ajabu ikawa hofu ndio inayotawala nafsi za watu wengi, kwa kuathirika na kuirithi kutoka kwa waliotutangulia walioshindwa.

Riwaya nzuri ya kihistoria kutoka kwa Imam Ali (a.s.) inatuthibitishia juu ya athari za urithi namna zinavyoambukizwa katika nafsi ya mtoto. Katika tukio la Vita vya Ngamia (vita vilivyo kuwa kati ya Aisha na Imam Ali (a.s.)), Imam Ali (a.s.) alimuamrisha mtoto wake Muhammad bin Hanafiyya, ambaye alikuwa mshika bendera wake kuwashambulia maadui, alijitayarisha kuitikia wito wa baba yake, lakini mashambulizi ya mikuki na mishale ya maadui yaliweza kumzuia, na alisita kidogo kuendelea na mapambano, na kwa haraka baba yake aliwasili na alipomuona alimuambia: “Vumilia mishale.” Hapo Muhammad bin Hanafiyya alinyanyuka na kuwaelekea maadui mara akasita tena kwa mara ya pili, Imam Ali (a.s.) aliathirika sana kutokana na udhaifu wa mtoto wake, Imam Ali (a.s.) alimkaribia na kumpiga kwa bapa la upanga huku akimwambia: “Limekutangulia jasho la mama yako.” Hapa Imam Ali (a.s.) anathibitisha ya kwamba woga na hofu aliyokuwa nayo mtoto wake haikuwa ni mwenye kuirithi kutoka kwa baba yake, kwani yeye hajui maana ya hofu ya kumuogopa mtu kamwe, basi hofu aliyokuwa nayo bila shaka alikuwa ameirithi kutoka kwa mama yake.

2. MATATIZO YA MIMBA NA KUJIFUNGUA:

Kwa muda wa miezi tisa mtoto hukaa ndani ya tumbo la mama, na baada ya kukamilika umbile lake Mwenyezi Mungu hutoa ruhusa ya kutoka katika tumbo la mama yake. Katika kipindi hiki cha miezi tisa mtoto huathirika na kurithi tabia za mama yake za kiroho na kivitendo.

Hali zote za kimwili na kiroho humuathiri mtoto kwani katika wakati huo mtoto huwa ni sehemu ya mama yake, chakula anachokula mama huwa na athari kubwa kwa mtoto, hali ni hivyo hivyo kuhusiana na tabia za mama zina athari katika nafsi ya mtoto na mwili wake kwa pamoja. Na wakati mwingine mtoto huathirika zaidi kuliko mama yake, kwa mfano, mama anapofikwa na hofu kubwa wakati wa ujauzito, athari itakayoachwa na hofu hiyo ya kinafsi katika mwili wa mama ni kuufanya uso kuwa rangi ya njano kwa muda mfupi. Lakini kuhusiana na mtoto aliye tumboni huenda akafikwa na mshituko mkubwa.

Elimu ya Kisayansi imegundua ya kwamba: Mishituko ya kiakili ya mama huathiri kwa kiasi kikubwa vipawa vya mtoto kabla ya kuzaliwa, na kumfanya kuwa kiumbe mwenye chuki na hasira wakati wote. Kutokana na hayo inapasa kwa mama kujua umuhimu wa kujiepusha na mambo yanayosababisha hofu na wasiwasi wakati wa ujauzito, na kujitahidi kuwa katika mazingira salama na yenye utulivu. Huenda maneno haya ya wataalamu yanaoana na maneno mashuhuri ya Mtume (s.a.w.w.), pale aliposema:

" الشَّقِيّ من شَقِيّ في بطن أمّه, والسَّعِيد من سَعِد في
بطن أمّه. "

“Muovu ni yule aliyeharibika tabia zake ndani ya tumbo la mama yake, na mwema ni yule aliyetengemaa ndani ya tumbo la mama yake.”⁵

Maneno haya yanaashiria namna gani kipindi cha ujauzito kinavyoamua mustakabali wa mwanadamu. Vilevile uzito na ugumu

⁵ Biharul Anwar Juz.2, Uk.10

wakati wa uzazi ni miongoni mwa mambo yanayosababisha kujenga hofu ya kupita kiasi katika nafsi ya mtoto.

3. MALEZI MABAYA:

Kwa masikitiko makubwa wazazi wa kike na wa kiume katika jamii yetu hawajishughulishi na kusoma mafunzo na malezi ya Kiislamu, na wala hawasomi mitaala ya malezi ya Kisayansi, bali huwalea watoto wao katika njia za kubahatisha za kijadi.

Watu wengi utawaona wanachukua ushauri toka kwa bibi zao au baba zao kuhusiana na namna ya kuwalea watoto wao, na bila ya kudharau uzoefu wa baba na mababu katika mambo ya kimalezi na kimaisha, ndiyo, lakini haifai kuwategemea wao kwa kila kitu huku tukighafilika na mafunzo ya Uislamu na maelekezo ya Kisayansi. Uislamu una mafunzo na maelekezo mengi na ya wazi kuhusiana na mbinu za malezi kwa watoto na namna ya kuilea nafsi pamoja na mwili wake. Lakini mafunzo hayo si yenye kujulikana na Waislamu wengi kutokana na upungufu wa taasisi za kidini zinazojishughulisha na mambo haya, na pia wanachuoni pamoja na makhatibu bado hawajishughulishi sana katika kuwakumbusha watu mafunzo ya Kiislamu katika suala zima la malezi, kama vile wanavyofanya katika masuala yanayohusiana na tohara na sala, na pia ni kutokana na watu wenyewe kutojishughulisha na mafunzo ya Dini yao katika masuala mbalimbali likiwemo na suala la malezi kwa watoto.

Pia tunashuhudia katika maktaba zetu ukosefu mkubwa wa vitabu vya malezi na vinavyotengeneza kizazi cha mwanadamu, katika hali ambayo maktaba hizo zimesheheni maelfu ya vitabu vya fani nyingine. Watu wanao waongoza na kuwaelekeza watu katika dini, wanachuoni, makhatibu na waandishi wanatakiwa kuizindua jamii katika kufuata malezi ya Kiislamu, kama vile jamii yenyewe

ilivyo na jukumu la kutafuta elimu ya Dini yao, ikiwemo suala la malezi.

Na katika vitabu vichache vya Kiislamu vilivyoandika maudhui ya malezi ya Kiislamu ni ule mkusanyiko wa mihadhara ya khatibu wa Kiirani, anayejulikana kwa jina la Sheikh Muhammad Taqi Falsafiy, ambacho kilichapwa juzuu mbili kikiwa na jina la ‘*Attiflu baynal wiraathati wa tarbiyah.*’

Hakika malezi mabaya yana nafasi kubwa ya kupandikiza sifa mbaya na tabia chafu katika nafsi ya mwanadamu. Na wengi miongoni mwa watu ambao hushambuliwa na kivuli cha hofu na kuogopa kupita kiasi, ni kutokana na kukumbwa na ugonjwa huu mbaya unaotokana na kukosa malezi bora na sahihi.

Kuna njia tatu za malezi mabaya zinazomfanya mtu kuwa na hofu na woga:

A. KUAMILIANA NA MTOTO KIMABAVU:

Mtoto ana matamano na mwenendo ambao unatokana na kutokufikia kwake umri wa kutambua mambo na kufikia umri wa kubaleghe, ikiwa wazazi wawili wana haki ya kumkataza na kumuelekeza mtoto wao kwenye njia sahihi, basi itawapasa wazingatie mambo yafuatayo:

Kwanza: Wazingatie ya kwamba mtoto wao ana haki ya kucheza michezo mbalimbali na bado hajafikia umri wa kupambanua mambo, kwa hivyo mara nyingi kufanya yale yasiyotakiwa na wazazi au jamii.

Pili: Ni wajibu wao kumtendea upole wakati wa kumfunza adabu nzuri na kumuelekeza katika yale yaliyo sawa. Lakini yanayotokea mara nyingi kwa wazazi na walezi ni kinyume na mambo haya tuliyojataja. Kwani hawachungi umri wa mtoto, utawaona

wanamfunza na kumlazimisha kufahamu mambo ambayo hayamudu, na utaona lugha inayotumika kwa mtoto ni lugha ya makatazo, bakora na kutumia nguvu. Malezi ya namna hii yanakwenda kinyume na mafunzo ya Kiislamu, na wale wanaotumia nguvu katika kuwalea watoto wao wadogo watakuwa ni wenye kuasi sheria za Mwenyezi Mungu.

Mtume (s.a.w.w.) amesema:

" رحم الله من عان ولده على برّه. فسئل:
كيف يعينه على برّه؟ فأجاب (ص): يقبل
ميسوره ويتجاوز عن معسوره, ولا يرهقه ولا
يخرق به."

"Mwenyezi Mungu humrehemu yule anayemsaidia mtoto wake katika wema. Aliulizwa: Ni vipi humsaidia katika wema? Alijibu: Humkubalia machache yake, humfanyia wepesi katika mazito yake, hamchoshi na wala hamvunji moyo." ⁶

Na amesema tena:

" أكرموا أولادكم وأحسنو آدابكم."

"Wakirimuni watoto wenu na zisawazisheni adabu zenu."
Na Mtume (s.a.w.w.) alipokuwa akipelekewa mtoto mchanga kwa ajili ya kumuomba kheri na baraka zake au kumpa jina, basi alikuwa

⁶ *Usulul-Kafi* Juz.6, Uk.50

akimuweka katika mapaja yake, na kama mtoto akienda haja ndogo, na baadhi ya wale waliomuona wakapiga kelele, Mtume alikuwa akisema: “Msimkatishe mtoto haja yake.” Mtume (s.a.w.w.) alikuwa akimuacha mpaka amalize haja yake, kisha humaliza kumuomba au kumpa jina.

Siku moja Mtume (s.a.w.w.) alipokuwa anasali alimuweka mjukuu wake, Hasan bin Ali ((a.s.)) pembezoni mwake, wakati aliposujudu, aliirefusha sijida, mmoja kati ya Masahaba alisema: Nilinyanyua kichwa changu, na nikamuona Hasan yuko juu ya mabega yake, na alipomaliza Sala watu walisema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu katika Sala yako hii umesujudu sijida ambayo hujawahi kusujudu, kama kwamba ulikuwa unapewa Wahyi, alisema: Sikushushiwa Wahyi, lakini ni kwamba mtoto wangu alikuwa katika mabega yangu, nilichukia kufanya haraka, basi nilisubiri mpaka aliposhuka.

Kitendo hicho cha Mtume (s.a.w.w.) kwa mtoto wake mdogo mbele ya halaiki ya watu ni mfano wa wazi wa mwenendo wake katika kuwakirimu watoto, Mtume (s.a.w.w.) amerefusha sijida kwa ajili ya kuonesha heshima yake ya dhati kwa mtoto, na ametoa funzo la kuonesha namna gani mtoto alivyo na uhuru.

Na imepokewa kutoka kwa Imam Sadiq ((a.s.)), akisema:

**صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الظَّهْرَ فَخَفَفَ
فِي رَكَعَتَيْ الْأَخِيرَتَيْنِ، فَلَمَّا انصَرَفَ قَالَ لَهُ النَّاسُ:
هَلْ حَدَّثَ فِي الصَّلَاةِ حَدْثٌ؟ قَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا:
خَفَفْتَ فِي رَكَعَتَيْ الْأَخِيرَتَيْنِ. فَقَالَ لَهُمْ: أَمَا سَمِعْتُمْ
صَرَخَ الصَّبِيِّ؟**

“Mtume (s.a.w.w.) aliwasalisha watu Sala ya adhuhuri na kufupisha katika raka mbili za mwisho, alipomaliza watu walimuuliza: Je! Kumetokea tukio lolote katika Sala? Alisema: Kwa nini? Walisema: Umefupisha katika raka mbili za mwisho! Alisema: Je! Hamkusikia makelele ya mtoto mchanga?” Haya tuliyoyaeleza ni kwa mujibu wa Sheria ya Kiislamu. Ama kuhusiana na yale yanayopatikana katika nafsi ya mtoto kutokana na kutumia nguvu, hasira na ukali katika malezi ni kupandikiza mafundo ya dharau na kukosa kujiamini, na pia hisia za chuki na kutaka kulipiza kisasi kutokana na anayotendewa, hali hiyo humea na kukua.

Na athari mbaya zaidi inayotokana na malezi mabaya ni mtoto kutawaliwa na hofu na ugaidi katika nafsi yake. Inaonyesha dhahiri sababu ya wazi inayowafanya wananchi wengi kuwanyenyekea, kuwatii na kusalimu amri mbele ya madikteta na watawala madhalimu ni kukosekana hisia zinazopingana na matendo ya hao watawala katika nafsi za raia.

Inakuwaje hali hiyo?

Pindi wewe unapokuwepo sehemu yenye joto kwa muda mrefu kidogo, kisha mara kwa ghafla ukatoka na ukaingia sehemu yenye ubaridi, mwili wako utahisi tofauti ya hali hizo mbili, na kutokana na mabadiliko hayo ya ghafla ya hali ya hewa huenda mwili wako ukapatwa na ugonjwa. Ama ukiwa sehemu ya pili uliokwenda ikawa haina tofauti na ile ya kwanza mwili wako utaipokea hali hiyo kama kawaida na bila ya mabadiliko yeyote ya kimwili na kiafya.

Hali ndivyo ilivyo kwa mtu ambaye alikulia udogoni mwake katika malezi ya kutumia nguvu na mabavu, huku akikabiliwa na bakora, makatazo na matusi kwa kila alichokuwa akikifanya, na baada ya hapo huenda madrasa au shuleni, na huko baadhi ya walimu huendeleza ukandamizaji wao dhidi ya wanafunzi, na baada

ya kumaliza masomo yake kijana huyo huajiriwa katika idara au kiwanda fulani, huko hakuna mipaka wala kanuni zinazomlinda kutokana na vitimbi na dhulma anazofanyiwa na wakubwa zake. Ikiwa mtu ataishi katika hali ya udikteta na kunyimwa haki zake kuanzia nyumbani, shuleni na kazini kwake, je! Atakuwa na hisia yoyote inayotofautisha na yale wanayoyafanya watawala madikteta katika kuwanyonya na kuwaadhibu wananchi wao? Hakika hali ya kisiasa ya kila taifa ni matokeo ya tabia ya watu wa taifa hilo, na chanzo chake ni kikubwa kinatokana na malezi ya watoto wa jamii hiyo, haya yanathibitishwa na maneno yase mayo:

" كيفما تكونوا يولّى عليكم."

"Vyovyote mtakavyokuwa, ndivyo mtakavyogeuzwa."

Kwa upande mwingine tukiangalia mfumo na utaratibu wa malezi na namna wanavyowatendea watoto katika nchi zilizoendelea, tunawaona namna gani inavyowaheshimu watoto na kujishughulisha na matamania yao ya kinafsi. Mmoja wa marafiki wangu anasema: "Tulitaka kununua nyumba katika nchi moja katika nchi za Ulaya, na tukapata nyumba ambayo ilikuwa na sifa tunazozitaka na bei yake ilikuwa inalingana na hali ya nyumba yenyewe, na tulipotaka kwenda kwenye nyumba alitupa sharti la kutozungumza masuala ya ununuzi mbele ya mtoto wake wa kike aliyekuwa na umri kati ya miaka mitano au sita, tukamuuliza: Kwa nini? Alisema: Licha ya kwamba tutahamia katika nyumba iliyo nzuri zaidi lakini tunachelea tusije tukamuathiri katika nafsi yake, pale atakaposikia ya kwamba huenda tukahama kutoka katika nyumba hii ambayo amekulia na kuipenda. Tukamuuliza: Sasa mtafanyaje wakati wa kuhama?"

Alisema: Tutaandaa mazingira ambayo ataona kuhama kutoka nyumba hii ni jambo zuri na la kumvutia.

Bila ya shaka mtoto anayekulia katika mazingira kama haya ya kuheshimiwa matakwa yake na mambo aliyoyazoea, siku moja atakuwa ni mpiganiaji na mtetezi wa haki zake katika maisha yake yote, pale anapoonamba jambo linakwenda kinyume na vile alivyolelewa. Haya ndiyo walionayo wao. Ama tuliyonayo sisi ni kinyume kabisa, kwani watoto tunawalea katika hali ya hofu, ukandamizaji na kutumia mabavu badala ya busara, hali hii humfanya kuwa dikteta na mkandamizaji wa haki za wengine muda wote wa maisha yake, na siku zote nafsi yake hutawaliwa na hofu kama ile aliyokulia nayo.

B. KUMTISHIA KWA VITU VYA UONGO:

Wakati mtoto anapokuwa hasikilizi baadhi ya maelekezo ya walezi wake, baadhi ya wakati humtisha kwa vitisho visivyokuwa vya kweli, ili mtoto asikilize yale anayoambiwa kwa kutumia hofu na vitisho, utaona anatishwa kwa jini, zimwi, polisi n.k. Kilicho kibaya zaidi katika kumtisha mtoto ni kumtisha kwa daktari au dawa au sindano, katika hali hii kunatokea tatizo kubwa pale mtoto anapopatwa na ugonjwa na kulazimika kumuona daktari au kuhitaji kutumia dawa.

Nafsi ya mtoto hubakia kuwa ni yenye kushambuliwa na hofu za kubuni, na mara nyingi hali ya hofu huendelea kwake kutoka kusikojulikana, vitisho mbalimbali vya kupanga, lakini alama zake zinatofautiana kwa kutofautiana hatua za umri wa mwanadamu. Hakika mwenendo huu ni wa kimakosa, kwani huikuza sifa hii ya hofu yenye kupindukia katika suala zima la malezi ya mtoto.

C. KUMDEKEZA KUPITA KIASI:

Kama ilivyokuwa kutumia nguvu na ubabe katika malezi ni mwenendo mbaya, vilevile kudekeza mtoto ni jambo baya zaidi. Hakika kumdekeza mtoto hupelekea wazazi kujishughulisha kupita kiasi juu ya mtoto wao pale anapopata ugonjwa au matatizo mepesi, na linalojitokeza ni kukuza picha ya tatizo na ukubwa wa jambo hilo katika nafsi ya mtoto, na hatimaye kuanza kuingiwa na hofu ya vipi utakuwa mwisho wa jambo hilo. Kwa mfano, mtoto anapoanguka wakati wa kujifundisha kutembea, utamuona mama wa mtoto huhuzunika sana na humzuia mtoto wake, au pindi anapoumwa utawaona wazazi wake wakiwa katika kitanda chake wakionesha majonzi yao kwa mtoto wao. Kwa kweli tabia hii si nzuri na inamfanya mtoto kuhofia hatari ndogo sana na kuingiwa na simanzi wakati anapatwa na udhia mdogo.

Imam Sadiq (a.s.) anasema:

" شَرُّ الْأَبَاءِ مِنْ دَعَاةِ الْبِرِّ إِلَى الْإِفْرَاطِ. "

"Wazazi wabaya ni wale wanaohimiza wema wa kupita kiasi."⁷

Hakika athari za hofu ya kupita kiasi inayotokana na urithi au malezi mabaya inakuwa ngumu kuondoka katika nafsi ya mtu hata akijaribu kutaka kuishinda kwa muda mrefu.

⁷ *Tarikhul-Yaqub* Juz.2 Uk.231

4. IMANI DHAIFU:

Mtu yeyote ambaye ana imani ya kwamba kuna nguvu yenye mam-laka ya ulimwengu, bila ya shaka hatari na hofu hata kama ni kubwa kiasi gani, itaonekana ni kitu kidogo ndani ya nafsi na macho yake. Ukweli huu unahakikishwa katika Qur’ān, kuhusiana na msimamo wa Muumini shujaa mbele ya hatari, Mwenyezi Mungu anasema:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ
الْوَكِيلُ

“Walioambiwa na watu: Kuna watu wamekukusanyikieni, basi wao-gopeni! Hayo yakawazidishia imani, wakasema: Mwenyezi Mungu anatutosha, naye ni mbora wa kutegemewa.” (3: 173).

Imam Sadiq (a.s.) katika kusherehesha Aya hii anasema:

"عجبت لمن يخاف شيئاً كيف لا يرجع إلى هذه الآية."

“Namshangaa yule mwenye kuogopa kitu, basi kwa nini harejei ka-tika Aya hii.”

Hakika yule mwenye itikadi ya kuwepo nguvu isiyo na mfano katika ulimwengu, hudharau na kutoogopa vitisho dhaifu vyenye

mwisho mbele ya Muumbaji Mwenye nguvu. Haya tunayaona katika Hadithi iliyo nzuri, inasema:

**من خاف الله أخاف الله منه كل شيء, ومن لم يخف
الله أخافه الله من كل شيء**

“Mwenye kumuogopa Mwenyezi Mungu, basi Mwenyezi Mungu humfanya aogopwe na kila kitu, na asiyemuogopa Mwenyezi Mungu, basi Mwenyezi Mungu humfanya aogope kila kitu.”⁸

Na Imam Ali (a.s.) naye anasema katika kueleza sifa za mchaMungu:

**عظم الخالق في أنفسهم فصغر ما دونهم في
أعينهم**

“Muumba amekuwa Mkubwa mno nafsini mwao, na kila kisichokuwa Yeye kimeonekana duni machoni mwao.”

Huu ndio mwenendo na msimamo thabiti na wakishujaa walionao Waumini katika mapambano yao dhidi ya batili.

5. KUIPENDA DUNIA KUPITA KIASI:

Siku zote mwanadamu anakuwa na hofu na kitu anachokitukuza, na kujishughulisha zaidi na anachokipupia, na kila inapokuwa kujishughulisha kwake na anachokipenda si zaidi ya ilivyo katika nafsi za Waumini, si zaidi ya ukubwa kilichonacho katika nafsi zao, kwani

⁸ *Biharul Anwar* Juz.68, Uk. 381

Waumini wana uoni juu ya kuwepo maisha ya milele baada ya watu kufufuliwa, na kuwako starehe zisizo na mwisho, na kubwa zaidi ni kuwepo radhi kutoka kwa Mwenyezi Mungu, mtu mwenye uoni kama huu, hofu yake ya dunia pamoja na pupa ya kuipupia hupungua na kuwa katika kiwango maalumu. Ama mtu asiyekuwa Muumuni, rasilimali yake ni dunia tu, na wala hana habari yoyote kuhusiana na maisha ya baada ya maisha haya ya dunia, kwake yeye raha na starehe zote zinaishia hapa hapa duniani. Kutokana na mtazamo huu, vitisho vyovyote dhidi ya starehe zake za kidunia husababisha kero na maumivu makali katika nafsi yake.

Na tusikilize maneno mazuri ya Imam Ali (a.s.) pale aliposema:

من زهد في الدنيا استهان بالمصيبات.

“Mwenye kuichukia dunia hudharau na kupuuzia majanga.”⁹

Kutokana na mtazamo huu, nafsi ya Imam Ali (a.s.) ilikuwa ikiyapuuza mambo yenye hatari, kama anavyosema:

” والله لو اجتمعت العرب و العجم على قتالي لما
وليت منها فراراً.. والله لابن أبي طالب أنس بالموت
من الطفل بمحالب أمه.”

“Naapa kwa Mwenyezi Mungu, lau kama Waarabu na Waajemi (wasio kuwa Waarabu) watakusanyika kutaka kunipiga, sitageuka kwa kuwakimbia. Naapa kwa Mwenyezi Mungu, Ali bin Abi Talib ni mwenye kujiliwaza zaidi kwa mauti kuliko mtoto anavyojiliwaza kwa maziwa ya mama yake.”

⁹ Mizanul Hikma Juz. 2, Uk. 1174

Basi ni kwa nini? Na ni wapi ameupata ushujaa huu wa kupindukia? Hebu na tuzingatie maneno yafuatayo ili tupate kujua asili ya ushujaa wa Imam Ali (a.s.) na namna alivyoishinda hofu.

Dhirar bin Hamza Adhiyaiy amesimulia na namna Imam Ali (a.s.), alivyokuwa shujaa, amemshuhudia akisema: “Shuhudia ya kwamba nilimuona katika moja ya visimamo vyake, na hali usiku ulikuwa umeshaingia giza lake, akiwa amesimama katika mihirabu yake huku akizishika ndevu zake, akiyumba yumba myumbo wa mtu aliyemzima wa afya, na akilia kilio cha mtu mwenye huzuni, huku akisema:

يا دنيا يا دنيا إليك عني، أبي تعرضت؟ أم إليّ
تشوقت؟ لا حان حينك! غري غيري، لا حاجة لي
فيك، قد طلقتك ثلاثة لا رجعة فيها! فعيشك قصير،
وخطرك يسير، وأملك حقير، آه من قلة الزاد، وطول
الطريق، وبعد السفر وعظيم المورد.”

‘Ewe dunia niondokee, je, kwangu umejileta? Au kwangu mimi unajitamanisha? Haujafika wakati wako, mughururishe mwengine (sio mimi), mimi sina haja na wewe, nimekuacha mara tatu na hakuna kukurejea tena! Maisha yako ni mafupi, na hatari yako inapita, na matarajio yako ni dhaifu, ah, (masikitiko) kwa zawadi ndogo, na njia ndefu, na safari ya mbali na mahala pazito pa kufikia.”¹⁰

Hakika jambo linaloonekana kuwa ni hatari na kutia hofu na wasiwasi ni juu ya mwanadamu kuishi kwa muda maalumu katika maisha haya ya dunia. Lakini ni tofauti kwa Muumini kwani haoni

¹⁰ *Nahjul Balagha* Juz. 4 Uk.17

kuwa jambo hili ni hatari kubwa kwa vile anaishi kwa mujibu wa sheria za Mwenyezi Mungu na kutarajia malipo Yake na radhi kutoka Kwake. Haya tunaweza kuyashuhudia pale Firaun alipowatisha wachawi wake waliomuamini Mwenyezi Mungu, na Firaun kuwatishia kuwakata miguu yao na mikono yao, kama alivyonukuliwa katika Qur'an:

لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَأَلْصَقِبَّكُمْ أَجْمَعِينَ

“Nitakata mikono yenu na miguu yenu kwa kutofautisha. Na nitakubandikeni misalabani nyote.” (26: 49).

Waumini hao walividharau vitisho vyote vya Firaun na kumjibu Firaun kwa ushupavu na ushujaa mkubwa kwa kumuambia:

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾

“...idhuru, kwani sisi ni wenye kurejea kwa Mola wetu Mlezi.” (26: 50).

SEHEMU YA TATU

MAENEO YA HOFU KATIKA MAISHA YA MWANADAMU

Tumeeleza huko nyuma ya kwamba hofu ni jambo lenye manufaa katika maisha ya mwanadamu iwapo ataitumia katika misingi inayotakiwa. Mwenyezi Mungu ameipandikiza katika nafsi ya mwanadamu kwa ajili ya maslahi yake, kwani mwanadamu ikiwa atakuwa hana hofu, hatoweza kuizuia nafsi yake na hatari na kujikinga na madhara mbalimbali, ndio Imam Ali (a.s.) akasema: “Mwenye kuogopa husalimika.”

Akimaanisha ya kwamba huchunga na kuchukua tahadhari na kufuata njia ya salama, lakini tatizo ni kwa mwanadamu kuwa na hofu isiyo na mipaka kwa kuitumia pahala pasipostahiki na kwa kuzidi kiwango, ‘Kila kitu chenye kuzidi kiwango hugeuka na kuwa kinyume na ilivyotarajiwa.’ Kama inavyosemwa. Hapa tutaonesha baadhi ya hofu zilizopita kiwango katika maisha ya mwanadamu.

Kuhofu Kufeli:

Mwenyezi Mungu amemruzuku mwanadamu uwezo wa kuweza kufikia katika hali ya juu ya kimaendeleo, na watu wengi huwa na tamaa ya kuifikia hali hiyo kwa kufanya mipango na kutoa juhu-di mbalimbali, ni katika hali ya kawaida katika kuyafikia malengo hujitokeza misukosuko na matatizo yanayomkabili, inawezekana akapambana na misukusuko hiyo na kuweza kuishinda, na mwisho wake kuweza kufikia malengo yake. Lakini watu wengi pale tu wa-

napohisi kuwepo matatizo na vizuizi fulani huanza kurejea nyuma!
Kwa nini wanarejea nyuma?

Si kwamba matarajio yao ya kupata mafanikio yameondoka, na wala si kwamba wamekosa nguvu na nyenzo za kufikia huko wanakotarajia kufika, lakini kilichowasibu ni hisia za ndani ya nafsi zao juu ya kuogopa kufeli katika mipango yao, wanahofia kufanya jambo fulani kisha akakumbwa na vikwazo, sababu ya yote hayo ni kwamba watu hao wanaogopa kufeli.

Huenda mtu akatamani kuwa daktari, baada ya kuwa na uwezo na sifa zinazotakikana, lakini katika kufikia huko akakumbana na matatizo kadha wa kadhaa, kwa mfano huenda chuo anachotaka kusoma kisimkubali, na kikimkubali huenda walimu wasiwe na maelewano naye, au huenda mtihani ukawa mgumu kwa upande wake, au asifahamu masomo vizuri, matarajio kama haya yanapokuwa katika nafsi yake huwa ni sababu kubwa ya kujizuia kufikia malengo mazuri aliyojipangia, kwa sababu tu anaogopa kufeli, kwa hivyo tokea mwanzo huamua kujitoa na kukatisha masomo.

Mfano mwingine ni kuwa mtu huenda akawa na kipawa na uwezo wa kuwa muhubiri na khatibu mzuri, na akatamani kuwa hivyo, lakini akaanza kuweka vikwazo mbalimbali katika nafsi yake, kwa kuhofia kutetemeka au kukosea, au kuhofia ya kwamba huenda watu wasivutiwe na maneno yake na kumkubali, kutokana na hofu hizi naye hukata tamaa na kurudi nyuma, kwa vile anachokiogopa ni kufeli, kwani hajui ya kwamba makhatibu wote hawakuwa makhatibu ila baada ya kupita katika misukosuko ya aina mbalimbali.

Kila mwanadamu ana matarajio mazuri katika maisha yake, kila mwanadamu anataka kuwa na maendeleo na kuwa juu, lakini si kila mwanadamu anaepukana na hofu ya kufeli katika nafsi yake. Hofu ya kufeli ni hofu ambayo humzuia mwanadamu kutumia uwezo wake wa kihali na mali katika kujitafutia maendeleo yake na jamii yake. Lakini ni kwa nini kukawa na hofu juu ya kutokufanikiwa?

Asili ya mambo ni kwamba baadhi ya watu wamezoea raha kiasi ambacho nafsi zao haziko tayari kukabiliana na tatizo lolote hata liwe dogo kiasi gani, kwa hivyo utawaona wanayakimbia hata matatizo yanayotarajiwa kutokea, na kuanza kurudi nyuma. Mwanadamu anaogopa kufeli kwani kufeli ni jambo kubwa katika nafsi yake, na ni kawaida jambo lolote linaloonekana kubwa hutisha, na kama litaonekana jepesi huwa hakuna atakayeogopa kulikabili.

Mfano ni kama ukiambiwa kuna kazi fulani na utahitajika kuifuata kwa kutembea kwa mguu masafa ya nusu kilomita, bila shaka hutaogopa kwa vile ni jambo jepesi kwako. Lakini ukiambiwa itakubidi utembeee kilomita kumi, utaaza kuingiwa na hofu kwa vile ni jambo gumu na zito kwako.

Usiogope Kufeli:

Tiba nzuri ya kufeli ni kutoogopa kufeli, na kwa nini basi unaogopa kufeli katika maisha yako, na hutaki kukumbana na vikwazo vina-vyozuia malengo yako? Sasa elewa ya kwamba tabia ya kufikia katika mafanikio ni baada ya kupita katika jangwa la kufeli. Je, mwanadamu mara baada ya kutoka katika tumbo la mama yake anatembea sawasawa? Hapana, kwani kwanza huishi katika kipindi ambacho hawezi kutembea, kisha huanza kusota, na baada ya miezi kadhaa huanza kujaribu kutembea huku akianguka, mpaka mwisho huweza kutembea sawasawa.

Kwa nini basi hamuangalii maisha ya mtoto pale anapoanza kutembea? Lau kama mtoto miongoni mwa watoto akatamka wazi ya kwamba hatoanza kutembea mpaka apewe dhamana ya kwamba nitatembea sawasawa na bila ya kuanguka, je, mtoto huyo ataweza kutembea kwa miguu yake miwili? Jawabu ni hapana. Kinachompasa mtoto huyo ni kuvumilia matatizo ya kuanguka na kuumia kwa muda maalum, mpaka atakapoweza kutembea sawasawa.

Na wewe kwa nini unaogopa kufeli, na ni kitu gani kitatokea ikiwa utafeli. Ikiwa mwanadamu ataangalia jambo hili la kufeli kuwa ni kitu cha kawaida, basi hofu juu ya kufeli itaondoka katika nafsi yake, lakini atakapoikuza, itamzuia kufanya mambo mengi yenye manufaa, na hupatwa na kukata tamaa katika maisha yake. Kama anavyosema Imam Ali (a.s):

قرنت الهية بالحية." "

“Haiba imefungamanishwa na woga.”¹¹

Mwenye kuogopa hatofanikiwa katika jambo fulani, siku zote huyaweka maisha yake hatarini, kwani hatumii uwezo wake na vipawa vyake katika kujiletea maendeleo, kwa hivyo ni juu ya kila mtu asiwe na hofu ya kupindukia katika suala la kufeli katika maisha, na wala asiidekeze nafsi yake kwa kuogopa kila mshindo na uzito katika mambo mbalimbali. Imam Ali (a.s.) anasema:

” وإذا هبت شيئاً فقع فيه.”

“Ikiwa unahofia jambo, basi lifanye.”¹²

Angalia vitu unavyoviogopa kuvifanya, jaribu kufanya kwa uangalifu, hatima yake utaweza kuvivunja vikwazo vyote vya kuogopa kufeli ndani ya nafsi yako. Majaribio yaliyofanywa yameonesha wazi ya kwamba mambo mengi ambayo mwanadamu alikuwa anayaogopa kuyaingia kwa kuogopa kufeli, ameweza kupata

¹¹ *Nahjul Balagha* Juz. 4, Uk 6

¹² *Nahjul-Balagha* Juz. 4, Uk. 42

mafanikio baada ya kujitolea kwa ushupavu katika kuyatekeleza. Kwa hivyo, kuogopa kufeli, sababu yake kubwa ni kulikuza suala la kutokufanikiwa katika nafsi ya mwanadamu, na kuaza kudhania dhana potofu na kujenga picha ya kufeli ndani ya nafsi yake.

Uzuri wa Kufeli:

Baadhi ya wakati kufeli kunakuwa ni jambo zuri katika maisha ya mwanadamu, kwani kufeli kunamfanya mwanadamu kugundua nukta dhaifu na kasoro zilizomo katika kazi yake. Ambapo kuendelea kushinda au kujizolea faida, mara nyingi kunajenga kiburi katika nafsi ya mwanadamu, na kiburi kinakuwa ni kikwazo cha maendeleo na hurudisha nyuma juhudi na utendaji kazi. Qur'ān Tukufu inatuelezea ukweli wa jambo hili, pale inapozungumzia msiba walioupata Waislamu katika Vita vya Uhud, anasema Mwenyezi Mungu:

أَوَلَمَّا أَصَابْتُمْ مُصِيبَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ
هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَمَا أَصَابَكُمْ
يَوْمَ التَّقَى الْجَمْعَانَ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ وَلِيَعْلَمَ
الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا
قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعَانَاكُمْ هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ
لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا يَكْتُمُونَ

“Je, ulipokufikieni msiba (mmoja) hali nyinyi mmekwisha watia mara mbili ya huo husema: Umetoka wapi huu? Waambie: Huo umetoka kwenu wenyewe. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu. Na hayo yaliyokufikieni siku yaliyokutana makundi mawili ni kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, na ili awajue wenye kuamini. Na ili awajue ambao wamefanya unafiki...”
(3:165- 167).

Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kupitia maneno haya anawalaumu Waislamu kwa mtazamo wao usio sawa wa kushindwa, na anawataka wawe na mtazamo wa sawa ambao utawaletea manufaa, na kwanza kabisa ni kurejea katika nafsi zao, na jambo la pili ni kuchunguza sababu zilizowapelekea kushindwa, baada ya wao Waislamu kupata ushindi katika mapambano yaliyopita. Pia Aya hizi zinatupa faida ya kushindwa, kwani kuliweza kuwafichua wanafiki waliokuwa katika jamii ya Kiislamu, na kuweka bayana ukakamavu wa Waumini na kuthibiti kwao katika hali ya misukosuko na shida. Huenda maneno ya Imam Ali (a.s.) yanaashiria katika ukweli huu, amesema:

” سِيئَةُ تَسْوَعِكَ خَيْرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَةِ تَعْجَبِكَ. ”

“Ubaya unaokuchukiza ni bora mbele ya Mwenyezi Mungu kuliko wema unaokughururisha.”¹³

Kuogopa Matatizo:

Watu wengi wanatamani waishi maisha ya raha, siku zote wanataka maua waridi yawe yametawanywa katika njia wanazopita, na maisha yao yawe ya raha, utulivu na amani, watu wa aina hii huingiwa na hofu pale wanapofikiria matatizo, hawataki kabisa kuyakabili

¹³ *Nahjul-Balagha* Juz. 4 Uk.14

matatizo katika maisha yao. Kulikuwa na ada (tabia) ya kuvutia ili-yokuwa ikifanywa na baadhi ya makabila ya Kiarabu ya kuwapeleka watoto wao kwenda kulelewa na watu waliokuwa wakiishi majangwani, lengo la kufanya hivyo lilikuwa ni kumzoesha kuishi katika maisha magumu na kukabiliana na matatizo ili kuifanya nafsi yake kuwa na uwezo wa kukabiliana na matatizo pale yatakapotokea.

Mwanadamu anapaswa kujua ya kwamba matatizo na masaibu ni jambo la kawaida katika maisha ya dunia, kama anavyosema Mwenyezi Mungu Mtukufu:

يَتَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا حَمًا فَمُلِّقِيهِ ﴿٦﴾

“Ewe! Mwanadamu! Hakika wewe ni mwenye kufanya juhudi kwa Mola wako, juhudi ambayo utaikuta.” (84: 6).

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾

“Hakika tumemuumba mwanadamu katika taabu.” (90: 4).

Maisha yasiyokuwa na matatizo ya hapa na pale, hayawezekani kupatikana hapa duniani, bali ni Siku ya Kiyama tu kwa wale waliomcha Mungu hapa duniani. Matatizo na usumbufu mbalimbali ni njia inayomfanya mtu kujitahidi katika kuyafikia maendeleo, kama anavyosema mshairi:

ومن لم يحاول صعود الجبال يعيش أبد الدهر بين الحفر

“Ambaye hajaribu kupanda jabali, Milele huishi katika shimo.”

Mshairi mwengine anasema:

” ومن طلب العلا ... سهر اليالي.”

“Mwenye kutaka utukufu, hukeshwa nyakati za usiku.”

Kuogopa Nguvu za Dola:

Wakati mwanadamu anapoiona hofu kuwa ni jambo la kawaida, basi itakuwa ni jambo lenye manufaa katika maisha yake, kwa mfano mtu anapohofia kufeli, huwa ni sababu ya kupata msukumo utaka-omuelekeza kwenye mafanikio, ama katika hali ya kuwa na hofu ya kupita kiasi, inakuwa ni sababu ya kurudi nyuma. Kuhofia mata-tizo, kunamsukuma mwanadamu kwenye kufikiri namna ya kuweza kuyatatua, hiyo ni iwapo tu hofu hiyo ni ya kawaida, ama hofu ya kupindukia, inamfanya mwanadamu kuzidi kuzama katika matatizo.

Hali ni hiyo hiyo kwa mtu anayeogopa utawala na vyombo vya Dola katika hali ya kawaida, mtu wa aina hii kila siku huwa anakuwa makini katika matendo yake. Ni jambo sahihi kuogopa Dola inayowatesa na kuwadhulumu wananchi wake, lakini hofu hiyo inapaswa kuwa ni kichocheo cha kuchukua njia inayofaa katika kuikabili Dola hiyo dhalimu, na sio kumfanya kuwa dhalili, mnyonge na mwenye kusikitika na kutii kila amri ya dhalimu.

Kwa nini wewe unaogopa Dola?

Kwa sababu Dola ina nguvu, na utakapoipinga itatumia nguvu zake dhidi yako, na je! hivi sasa Dola inakutendea uadilifu na kukupa kila

haki yako ya msingi? Je! wewe hivi sasa si mfungwa? Je! ambaye hana uhuru naye si mfungwa pia? Je! Hivi sasa dola si yenye kukua-dhibu na kukudhalilishia imani na itikadi yako pamoja na heshima yako usiku na mchana? Au tu ni kwa sababu huhisi adhabu hizo?

Baadhi ya watu wanaogopa Dola hata kama hawana kosa lolote, utamuona mtu wa kawaida ambaye hana harakati zozote za kisiasa dhidi ya Serikali, lakini Serikali inapomkamata kwa ajili ya uchunguzi utamshuhudia akitetemeka na kutojiamini, na hatimaye hukosa uwezo wa kujitetea ijapokuwa huwa si mwenye kosa lolote. Ni kweli dola ya kidhalimu huwatia mkononi na kuwaadhibu hata wale wasio na makosa, lakini jambo lililo sahihi katika wakati huo ni kuwa mtulivu na kuzuia huzuni pamoja na hofu, ili kuwa makini katika kujitetea.

Huenda mtu mwenye harakati zisizokubaliwa na Serikali hukamatwa, lakini kutokana na ushujaa na ukakamavu wake anaweza kukabiliana na hicho anachotuhumiwa na akaweza kuleta tafsiri na madhumuni mengine. Kuiogopa sana Serikali ndio sababu ya kuishajiisha katika kuendelea kuwadhulumu wananchi wake na kuendelea kuwaondolea amani na utulivu walio nao. Nasaha muhimu wanazozitoa wale walioingia katika makucha ya Dola ni mtu kuwa makini na mtulivu, na bila ya kutetemeka pindi anapotiwa mikononi mwa vyombo vya Dola. Kila mwanadamu anayeishi katika jamii zetu hizi, ni juu yake kutarajia kushikwa na vyombo vya Dola wakati wowote, bila ya kujiangalia ya kwamba yeye yuko katika harakati za kisiasa au hayumo. Kama tunavyojua ya kwamba leo kuna watu ambao wako dhidi ya watu wanaotaka kuleta mapinduzi, kwa imani ya kwamba wakati wa kufanya hivyo bado haujafika, lakini pamoja na hivyo wamejikuta wakiwa katika mikono ya Serikali.

Katika nchi yetu (Saudi Arabia) hakuna katiba wala kanuni, na wala hakuna uhuru na uadilifu, matamanio ya Mtawala ndio yanayohukumu, katika mazingira kama haya kila mtu asubiri

kushikwa na Dola wakati wowote, kwani kwao kila mtu ni mtuhumiwa mpaka pale itakapothibitika ya kwamba yeye ni raia mwema, na si wenye kufuata kanuni ya Kiislamu isemayo: ‘Kila mtu ni mwema (hana kosa), hadi pale itakapothibiti tuhuma yake.’

Maadamu hali ni hiyo basi kwa nini mtu anaiogopa Serikali katika kiwango cha kujikosesha uhuru na heshima yake? Kwani nguvu za Dola huwa zinatoka wapi? Nguvu za Dola huwa zinatokana na watu kuiogopa Dola, lau kama watu wataacha kuiogopa Dola, Dola haitaweza kuwatisha watu. Kuigopa Dola ndiko kulikoyafanya mataifa yetu kulaza shingo na kuwa madhalili mbele ya watawala madhalimu, huku madhalimu wao wakirithishana utawala wao kwa wao.

Kwa vile kivuli cha hofu kilichoko ndani ya nafsi zetu ndicho kinachotutawala, bila shaka tunastahiki kuwa katika hali hii tunayoishi. Ni sawa mtu huumia na kusikitika kutokana na kunyimwa haki, lakini wananchi madhalili na wenye woga wanastahili kutawaliwa na watawala wakorofi.

Kuogopa Mauti:

Hofu kubwa aliyonayo mwanadamu ni kuogopa mauti, tunaweza kusema kuwa hii ndio sababu ya hofu zote. Lakini kwa nini aogope kitu ambacho ni cha kimaumbile? Mwanadamu huogopa mauti kutokana na sababu zifuatazo:

1. KUMALIZIKA MAISHA YA MWANADAMU:

Uhai una mvuto mkubwa na wa hali ya juu, mvuto wenye kumfanya mwanadamu kufungika nao barabara kabisa, kwani katika maisha kuna matamano, manufaa na ladha mbalimbali, kwa hivyo mwan-

adamu hutawaliwa na vitu hivi. Jambo la kuzingatia ni kwamba, pale mwanadamu anaposhindwa kupata starehe za dunia au kuepukana nazo kwa muda, utamshuhudia akikereka na kupatwa na wasiwasi. Kuwakosa ndugu na jamaa, au uhaba wa chakula na vinywaji au kukosa mali, ni baadhi ya mambo yanayomuudhi mwanadamu, hata kama ameyakosa kwa muda maalumu. Basi hali ikoje juu ya mauti ambayo hufuta mambo yote haya, na hukata mafungamano kamili ya kila kitu.

Imam Ali (a.s.), anasema: “Tambueni ya kwamba, hakuna kitu isipokuwa mwenye nacho hutosheka nacho na kukishiba, isipokuwa uhai, hakika hakuti raha yoyote katika mauti.”

2. KUSHINDWA KUPAMBANA:

Huenda mwanadamu akaweza kupambana na hatari na kukimbia mabalaa mbalimbali, lakini hamiliki uwezo wowote wa kupambana na mauti au kuyakimbia, hakika mauti ni adui ambaye hunyanyua bendera yake mbele ya mwanadamu, na hapo husalimu amri na kukubali kushindwa. Mwenyezi Mungu anawapa changamoto ya mauti waja wake, kwa kuwaelezea uhakika wa udhaifu wao mbele ya uwezo Wake wa Kiungu, anasema:

قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

“Sema: Ziondoleeni nafsi zenu mauti kama mnasema kweli.” (3:168).

قُلْ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

“Kila nafsi itaonja mauti.” (3:185).

أَيُّنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ

“Popote mlipo mauti yatakufikieni, na hata mkiwa katika ngome zilizo madhubuti.” (4:78).

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“Sema: Hakika mauti mnayoyakimbia, bila shaka yatakutana nanyi, kisha mtarudishwa kwa Mjuzi wa siri na dhahiri, ndipo atakuambi-
eni mliyokuwa mkiyatenda.” (62:8).

كُلُّ مَنْ عَلَيْنَا فَإِنِ ۞ وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلْدِ
وَالْإِكْرَامِ ۞

“Kila kilicho juu yake kitaondoka. Na itabaki dhati ya Mola Wako, Mwenye Utukufu na Heshima.” (55:27).

Hakuna eneo lolote katika dunia hii ambalo halitofikiwa na mauti, isipokuwa mauti yatawasili eneo hilo na kuwavaa viumbe wote, na wala daktari na aina zote za dawa hazitofaa kitu wakati mauti yanapomfikia mwanadamu, na wala hakuna nguvu yoyote

inayoweza kukabiliana na mauti, na wala hakuna Firaun wala Rais yeyote atakayebakia milele.

Ukweli wa haya tunaushuhudia katika maneno ya mshairi:

سهم المنون عليك غالب غالبته أو لم تغالب
لا شك أن سهامه في كل ناحية صواب
فليطرقنك هاجما لو كان دونك ألف حاجب
لا تدفع الموت الجنود ولا الأسنة والقواضب

أين الملوك الطالعون على المشارق والمغرب
ذهبوا كأن لم يخلقوا واكل في الآثار ذاهب
لا ثابت يبقى ولا ينجو من الحدثان هرب
فاعتد بالتقوى له فالحزم في نظر العواقب
قد فاز من لقي المنية وهو المحمود العواقب

“Mshale wa mauti utakushinda, ukiushinda au usiushinde.

Bila shaka mishale yake, inasibu kutoka kila upande.

Hugonga kwa kuhujumu, hata kama una vizuizi elfu.

Majeshi hayazui mauti, wala mkuki na upanga.

Wako wapi Wafalme, waliotawala Mashariki na Magharibi?

Wamepotea kama vile hawakuumbwa, na kila mmoja atakuwa ni kumbukumbu.

Hakuna kiumbe kitakachobakia, na wala hatookoka mkimbiaji. Jizoeshe kumcha Mwenyezi Mungu, ushujaa ni kuangalia mwisho. Bila shaka amefaulu aliyekutana na mauti, na hali yeye ni mwenye mwisho mwema.”

Katika maendeleo ya Elimu na Sayansi na Teknolojia ya kisasa, mwanadamu amejaribu kupambana na hatari ya mauti inayomkabili, hatari ambayo humaliza maisha ya mwanadamu, lakini juhudi zote zimeishia patupu, kiasi ambacho hata ameshindwa kuelewa sababu inayopelekea mauti. Anasema Ustadh Wahiidud-Diin katika kitabu chake ‘*Al-islamu Yatahadda:*’ “Wale wasioamini kuwepo maisha ya Akhera, wanajaribu kuyaelekeza matamania yao katika kuyafanya maisha haya ya dunia maisha ya milele kwa ajili ya starehe zao, ndio maana wakafanya utafiti mwingi wa kutaka kujua sababu zinazopelekea mauti, ili waweze kuzizuia sababu hizo, na kumfanya mtu kuishi milele, lakini wamegonga mwamba, na kila walipofanya utafiti katika maudhui haya, huja na natija ya kuwepo mauti yasiyoepukika.

Ni kitu gani kinachosababisha mauti? Kuhusiana na suala hili kuna karibu majawabu mia mbili, ambayo mara mbili hujibiwa na wanasayansi, miongoni mwa majawabu hayo ni kama yafuatayo:

‘Mwili kukosa uwezo wa kufanya harakati yeyote.’ ‘Viungo kumaliza kazi zake.’ ‘Kusimama kwa mishipa ya fahamu.’ ‘Maada yenye harakati kidogo kwenda kwenye maada yenye harakati nyingi.’ ‘Kudhoofika mpangilio wa viungo.’ ‘Kuenea sumu ya baktiria wa tumbo kwenye mwili...’

Kusema ya kwamba mauti yanatokana na mwili kukosa uwezo wa kufanya harakati ni jawabu lenye mvuto katika akili, kwani vyombo vilivyotengenezwa kutokana na chuma, na vyuma, pamoja

na vitambaa, hukosa kutumika baada ya muda maalumu, na miili yetu vilevile hudhoofika na kuacha kufanya shughuli yoyote kama vile ngozi ambazo huwa tunazivaa wakati wa baridi. Pamoja na hayo Utafiti wa Kisayansi hauko pamoja nasi katika rai hii, kwani utafiti huo unasisitiza ya kwamba, mwili wa mwanadamu si kama ngozi ya mnyama, wala chombo cha chuma, na wala si kama jabali, na kitu kilicho karibu zaidi katika kuufananisha mwili wa mwanadamu na kitu hicho ni ‘mto’ ambao bado unapitisha maji yake tokea miaka elfu kwa maelfu, basi ni nani anaweza kusema ya kwamba mto unasimama na kumalizika, kutokana na tashbihi hii, Dr. Dorlans Bang anasema: “Kinadharia Mwanadamu ana uwezo wa kuishi milele, kwani chembe chembe hai (*cells*) za mwili wake hufanya kazi ya kupambana na maradhi na kuweza kuyatibu, lakini pamoja na hayo mwanadamu anadhoofika na kufikwa na mauti. Siri hii bado inawashangaza wanasayansi.”

Hakika miili yetu iko katika hali ya kubadilika kwa kila wakati, na virutubisho vilivyomo katika seli za damu yetu vinakwisha na kufanyika upya, na hali ni hiyo hiyo katika seli za mwili mzima, isipokuwa chembe hai za mishipa ya fahamu. Utafiti wa Kisayansi umegundua ya kwamba, damu yote ya mwanadamu inabadilika na kuwa mpya kila baada ya miaka mine, kama zinavyobadilika chembe hai zote katika mwili wake.

Basi mwanadamu ni kama mto ambao siku zote unakuwa na kazi ya kuyasafirisha maji yake. Kwa hivyo fikra zote zinazosema ya kwamba sababu ya mauti ni kukosa nguvu za mwili si sahihi, kwani sumu ambazo ziliingia mwilini wakati wa utoto, zimeshatoka mwilini tangu muda mrefu nyuma, kwa hivyo haina maana kuifanya kuwa ndio sababu ya mauti, sababu ya mauti ipo sehemu nyingine, haipo kwenye utumbo wala moyo.

Baadhi ya wanasayansi wanadai ya kwamba mauti yanasababishwa na mishipa ya fahamu kwa vile huwa inabaki

mpaka mwisho wa maisha ya mwanadamu na wala haibadiliki. Ikiwa fikra hii inayomaanisha ya kwamba udhaifu wa mishipa ya fahamu ndio inayosababisha mauti ni sahihi, itatubidi tuamini ya kwamba mwili ambao hauna mishipa ya fahamu ni lazima uishi muda mrefu zaidi tukilinganisha na ile yenye mishipa ya fahamu. Pia Utafiti wa Kisayansi hauwafikiani na rai yetu hii, kwani miti haina mishipa ya fahamu, na baadhi ya miti haiishi zaidi ya mwaka mmoja, mfano wa mmea wa ngano, pia Amiba hana mishipa ya fahamu na yeye haishi zaidi ya nusu saa.

Kwa mantiki hii ilikuwa tuwaone wanyama ambao wanahesabiwa kuwa ni wanyama walio kamilika zaidi (wale wenye mishipa ya fahamu) waishi zaidi kulikoni wale wasiokuwa na mishipa ya fahamu na walio na udhaifu katika mpangilio wao wa kimaumbile, lakini ukweli ni kwamba wanyama kama vile mamba na kasa ni katika wanyama wenye umri mkubwa zaidi kuliko wengine, na wao hawana mpangilio wa kimaumbule ulio dhaifu ukilinganishwa na mwanadamu. Jitihada na utafiti juu ya kutaka kuyafanya mauti kuwa ni jambo lisilo la kweli zimefia, na huwenda utafiti huo usifikie natija, na iliyobakia ni hoja na dalili inayothibitishwa na kila zama, nayo ni kufariki mwanadamu katika umri wowote, na wala hatuwezi kupata pahala popote ambapo patatuzuia tusifikwe na mauti.” (*Al-Islamu Yatahaddaa*, Uk. 79).

3. GHAFLA:

Mauti hayana tabia ya kupeleka habari au ishara za kuwasili kwake, ili mwanadamu amalize shughuli zake na kujiweka tayari kuyakabili, bali huja ghafla na bila ya taarifa kwa mujibu wa ahadi ambayo Mwenyezi Mungu ameiweka kwa kila kiumbe chenye uhai. Mwenyezi Mungu anasema:

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٧٤﴾

“Utakapo fika muda wao basi hawatakawia hata saa moja, wala hawatatangulia.” (7:34).

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٦٣﴾

“Na Mwenyezi Mungu hataichelewesha nafsi yeyote itakapofika ajali yake, na Mwenyezi Mungu anazo habari za mnyoyatenda.” (63:11).

Huenda mauti yakamkumba mwanadamu hali ya kuwa yuko katika starehe ya hali ya juu, au huenda yakamkumba hali ya kuwa anakamilisha hatua ya mwisho ya mradi mkubwa ambao utadumu kwa muda mrefu, au akaendewa na mauti na huku anawafanyia watu dhulma au kuwepo katika maasi na kadhalika. Imam Ali (a.s.) anasema:

” كم من غافل ينسج ثوباً ليلبسه وإتّما هو كفته, ويبنى بيتاً ليسكنه وإتّما هو موضع قبره.”

“Kuna watu wangapi walioghafilika, anashona nguo ili aivae, lakini kumbe ni sanda yake, na hujenga nyumba ili aishi, lakini kumbe ni sehemu ya kaburi lake.”¹⁴

Mshairi anasema:

إِنَّ الطَّبِيبَ لَهُ طَبٌّ وَ مَعْرِفَةٌ مَادَامَ فِي أَجْلِ الْإِنْسَانِ تَأْخِيرٌ
حَتَّى إِذَا مَا انْتَهَتْ أَيَّامُ مَدَّتِهِ حَارَ الطَّبِيبُ وَ خَانَتْهُ الْعَقَاقِيرُ

“Hakika daktari ana maarifa na uwezo wa kutibu, kwa vile ajali ya mwanadamu ni yenye kucheleweshwa. Pale mgonjwa anapomaliza muda wake wa kuishi, daktari hurejea nyuma, na dawa humfanyia hiyana.”

4. MAFIKIO YASIOJULIKANA:

Ni kitu gani kinachotokea baada ya mauti? Hili ni suala zito sana kwa kila mwanadamu wakati anapofikiri juu ya mauti, kutokana na hali ya dhahiri ya anayoiona kwa maiti, ndio inayomfanya mwingine awe na wasiwasi kutokana na hali itakayokuwa nayo maiti. Tunalolijua ni kwamba kila mwanadamu baada ya kufariki anakuwa mwili bila ya roho, na kukosa uwezo wa kufanya chochote, watu huubeba mwili huo na kuulaza katika shimo, na kisha kulifukia, na baada ya hapo maarifa yetu na mafungamano yetu kuhusiana na yanayotokea humo kaburini hukatika, hatujui kinachoendelea.

¹⁴ *Biharul-Anwar* Juz.6 Uk.132

Ni mafikio ya aina gani hayo yanayomsubiri kila mmoja wetu!
Imam Ali al-Haadi amesema katika shairi lake:

باتوا على قلل الأجمال تحرسهم غلب الرجال فلم تنفعهم القلل
يابئس ما نزلوا واستنزلوا بعد عزّ عن معاقلهم واسكنوا حفراً
ناداهم صارخ من بعد د فنههم أين الأساور والتيجان واللل
أين الوجوه التي كانت منعمة من دونها تضرب الأستار والكلل
فأفصح القبر عنهم حين سألهم تلك الوجوه عليها الدود يقتتل
قد طالما أكلوا دهرًا وقد شربوا فأصبح اليوم بعد الأكل قد أكلوا
وطالما عمروا دوراً لتسكنهم ففرقوا الدور والأهلين و انتقلوا
وطالما كنزوا الأموال و أدخروا ففرقوها على الأعداء و اتحلوا
أضحت منازلهم قفراً معطلة و ساكنوها إلى الأحداث قد نزلوا

“Wamelala juu ya vilele vya milima vikiwalinda, lakini wameshind-
wa na vilele havikuwanufaisha chochote. Baada ya utukufu walit-
eremshwa kutoka katika ngome zao, na wakaishi katika mashimo
makavu.”

Baada ya kuzikwa waliitwa na mwenye kunadi: Yako wapi
mapambo na dhahabu. Ziko wapi nyuso ambazo zilikuwa
na neema. Baada ya neema hizo zimefunikwa nguo.

Kaburi likatamka kwa niaba yao pale walipoulizwa: Hizo ni nyuso juu yake kuna wadudu wakizishambulia.

Kwa vile wao walikuwa wakila na kunywa katika maisha yao, baada ya wao kula, leo sasa wao wanaliwa.

Kwa vile waliimarisha majengo kwa ajili ya kukaa, wameacha nyumba hizo pamoja na ndugu baada ya kuondoka.

Kwa vile walihifadhi mali, sasa wamewaachia maadui na wao wameondoka. Nyumba zao zimekuwa ni tupu, na wao wanaishi katika nyumba mpya walizoingizwa.”

Bila ya shaka jambo kubwa na zito baada ya mauti ni kusimamishwa mbele ya Mwenyezi Mungu kwa ajili ya kuhesabiwa.

NJIA NZURI YA KUKABILIANA NA MAUTI

Hatari ya mauti inatofautiana na hatari nyingine ambazo mwanadamu anaziogopa, kwani hatuwezi kutoa msaada wowote kwa mtu dhidi ya mauti pale yanapomkabili, kama vile ambavyo hatuwezi kuitoa hofu ya mauti katika nafsi ya mwanadamu na kumshawishi asiyaogope, lakini tunachoweza ni kumpatia nasaha mbili, kwa ajili ya kujua namna ya kukabiliana na mauti ambayo ni lazima yamkute.

Nasaha ya Kwanza: Kujitayarisha kwa ajili ya mauti:

Sisi kama Waislamu tunaitakidi upole na rehema za Mwenyezi Mungu, na tunaamini Siku ya Mwisho na pia tunaamini ya kwamba kila mtu atahesabiwa, na vilevile tunaamini mambo yasiyoonekana. Kwa hivyo inawezekana kusubiri kuyapokea mauti kwa mioyo mikunjufu yenye utulivu ikiwa tu tutashikamana na maamrisha ya Mwenyezi Mungu na kufuata mafunzo yake katika maisha haya. Kwani Mawalii wa Mwenyezi Mungu hawakerwi na mauti sana, bali wanayaona kama ni kadi ya mwaliko ya kuingia katika pepo ya Mwenyezi Mungu, kama vile anavyosema katika Kitabu chake:

يَتَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ ﴿٧٧﴾ أَرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً
مَّرْضِيَةً ﴿٧٨﴾ فَادْخُلِي فِي عِبْدِي ﴿٧٩﴾ وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٨٠﴾

“Ewe nafsi yenye kutulizana! Rudi kwa Mola wako hali ya kuridhia (na) mwenye kuridhiwa. Basi ingia katika waja wangu (wema). Na ingia katika pepo yangu.” (89:27-30).

Pia maandiko ya Kidini yanatuhakikishia wepesi wa kutolewa roho za Waumini wenye kushikamana na maamrishi ya Mwenyezi Mungu, na kwa upande mwingine tunaona ni namna gani makafiri na madhalimu wanavyotolewa roho zao.

Mwenyezi Mungu anasema namna roho za Waumini zinavyotolewa:

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ ۗ فَأَلْقُوا السَّلَامَ مَا
كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ ۗ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

“Ambao Malaika waliwafisha nao wamejidhulumu nafsi zao! Basi watasalimu amri, waseme: Hatukuwa tukifanya uovu wowote. (Wataambiwa): Kwani! Hakika Mwenyezi Mungu anajua sana mliyokuwa mkiyatenda.” (16:28).

Ama makafiri na waovu mbalimbali wao wana namna yao wakati wa kutolewa roho zao, Mwenyezi Mungu anasema:

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ
وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَرَهُمَّ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ
بِمَا قَدَّمْتُمْ أُيْدِيكُمْ وَأَنْتُمْ آلِلَّهِ لَيْسَ بِظُلْمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٥٢﴾

“Na laiti ungeliona Malaika wanapowafisha wale waliokufuru wakiwapiga nyuso zao na migongo yao, na kuwaambia: Ionjeni adhabu ya Moto! Hayo ni kwa sababu ya yale yaliyokwisha tangulizwa na mikono yenu, na hakika Mwenyezi Mungu si mwenye kuwadhulumu waja.” (8:50-51).

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ
 وَأَدْبَرَهُمْ ﴿١٧﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ
 وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿١٨﴾

“Basi itakuwaje Malaika watakapowafisha? Watawapiga nyuso zao na migongo yao. Hayo ni kwa sababu wao waliyafuata yale yaliyomchukiza Mwenyezi Mungu na wakachukia yanayomridhisha, basi aliviharibu vitendo vyao.” (47:27- 28).

Na mtu mmoja alimuuliza Imam Hasan bin Ali bin Abi Talib (a.s.): Ni kwa nini sisi tunayachukia mauti? Aliwajibu kwa kusema:

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ
 وَأَدْبَرَهُمْ ﴿١٧﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ
 وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿١٨﴾

“Ni kwa sababu nyinyi mmeivunja Akhera yenu na kuiimarisha dunia yenu, basi nyinyi mnachukia kuhama kutoka katika majengo na kwenda kwenye magofu.”¹⁵

Imam Ali (a.s.) aliulizwa: Ni namna gani ya kujitayarisha na mauti?

Imam (a.s.) alijibu kwa kusema:

¹⁵ *Shajaratu Tubaa* Juz.1 Uk.137

" أداء الفرائض واجتناب المحارم، والإشتغال على
المكارم، ثم لا يبالي أوقع على الموت أو الموت أوقع
عليه! والله لا يبالي ابن أبي طالب أوقع على الموت أو
الموت أوقع عليه!!

"Ni kutekeleza wajibu na kujiepusha na makatazo na kujipamba
kwa tabia nzuri, kisha asijali ya kwamba ameyafikia mauti au mauti
yamemfikia! Naapa kwa Mwenyezi Mungu ya kwamba mtoto wa
Abu Talib hajali kuyafikia mauti au mauti kumfikia."¹⁶

Imam Sadiq (a.s.) aliambiwa: Tueleze mauti, Alisema:

" للمؤمن كأطيب ريح يشمه فينفس لطيبه وينقطع التّعب
والألم كلّه عنه. وللكافر الأفاعي ولدغ العقارب أو أشدّ."

"Kwa Muumini ni kama harufu nzuri anayoinusa na kusinzia kuto-
kana na harufu yake, na kuondokewa na machofu kutokana na usin-
gizi huo. Na kwa kafiri ni kama nyoka na maumivu ya ng'e au zaidi."

Na Mtume (s.a.w.w.) amesema:

" لو أنّ مؤمناً أقسم على ربّه عزّ وجلّ أن لا يميته
ما أماته أبداً، ولكن إذا حضر أجله بعث الله إليه
ريحين: ريحاً يقال له المنسية، وريحاً يقال له:

¹⁶ Biharul Anwar Juz. 2Uk.178

المسخية, فأما المنسية فإنها تنسيه أهله وماله, وأما
 المسخية فإنها تسخي نفسه عن الدنيا حتى يختار ما
 عند الله تبارك وتعالى."

"Lau kama Muumini ataapa kwa Mola Wake Mtukufu ili asimtoe roho yake, basi hatomtoa roho yake milele, lakini itakapofika ajali yake Mwenyezi Mungu Mtukufu humpelekea harufu mbili: harufu inayoitwa 'Almansiyat' na nyingine inaitwa 'Almaskhiyyat', Ama Almansiyat humsahaulisha watu wake na mali yake na Almaskhiyyat huikinaisha nafsi yake kutokana na dunia mpaka hufika kuchagua yale yaliyoko kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu."¹⁷

NASAHA YA PILI: KUYAKABILI MAUTI:

Kwa vile mauti ni jambo lisiloepukika na ni jambo la kimaumbile kwa kila kiumbe, basi ni kwa nini mwanadamu anaacha kuyakabili mauti ili ayashitukizie wakati wowote na kuyafanya kuwa ni dhaifu na yenye kusalimu amri kutokana na hujuma zake dhidi ya mauti? Kuelekeza hujuma dhidi ya mauti ni kubeba malengo matukufu na ya hali ya juu na kunyanyua bendera takatifu, na kutekeleza majukumu makubwa, kwa kujiingiza katika kuinusuru haki na kujitoa muhanga katika njia ya Mwenyezi Mungu.

Vyovyote vile iwavyo wewe utakufa tu, basi ni kwa nini unakubali ufe bure bure na katika sehemu dhaifu, na hali inawezekana ukayakabili mauti yako kwenye sehemu takatifu, na hapo mauti yako yatakuwa na thamani ya hali ya juu sana, kwa kufanya hivyo hutokufa, bali utakuwa hai milele, kama anavyosema Mwenyezi Mungu:

¹⁷ *Usulul Kafi* Juz. 3 Uk. 127

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ
وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

“Wala msiseme kuwa wale waliouwawa katika njia ya Mwenyezi Mungu ni wafu; bali wao wako hai, lakini nyinyi hamtambui.”
(2: 154).

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ
رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ

“Wala kabisa usiwadhania waliouliwa katika Njia ya Mwenyezi Mungu kuwa ni wafu. Bali hao wako hai, wanaruzukiwa kwa Mola wao Mlezi.” (3: 169).

Miongoni mwa maneno ya dhahabu ya Imam Ali (a.s.) anahimiza juu ya kazi ya kuyakabili mauti katika mambo matakatifu, anasema:

” إِنَّ الْمَوْتَ طَالِبٌ حَثِيثٌ لَا يَفُوتُهُ الْمَقِيمُ وَلَا يَعْجِزُهُ الْهَارِبُ
إِنَّ أَكْرَمَ الْمَوْتِ الْقَتْلُ! وَالَّذِي نَفْسُ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ بِيَدِهِ، لِأَلْفِ
ضَرْبَةٍ بِالسَّيْفِ أَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ مَيِّتَةٍ عَلَى فَرَّاشٍ فِي غَيْرِ
طَاعَةِ اللَّهِ.”

“Hakika mauti yanatafuta kwa pupa, hayamkosi mkaaji, na wala hayashindwi na mwenye kukimbia, na ubora wa mauti ni kuuwawa! Naapa kwa Yule Ambaye nafsi ya mtoto wa Abu Talib iko mikononi

mwake, mapigo elfu moja ya mapanga ni mepesi kwangu mimi, kuliko kufa katika kitanda hali ya kumuasi Mwenyezi Mungu.”¹⁸

Anasema Ustadh Mudarris: “Kuna aina mbili za mauti: Mauti yanayokujia na mauti unayoyaendea. Iwapo mauti yatakujia, basi hayo ni mauti ya uoga, udhaifu na kusalimu amri. Ama mauti unayoyaendea na kuyatafuta na kuyakumbatia, hayo ni mauti ya kishujaa. Yanayopatikana katika mauti ya kiuwoga katika nafsi ya mtu au jamii ni udhaifu, uvivu na hofu, ama katika mauti ya kishujaa kunapatikana ukakamavu na mapambano dhidi ya madhalimu. Kutokana na hali hii, Mawalii wa Mwenyezi Mungu walikuwa wakishindana katika kupata shahada (Kufa shahidi), kiasi ambacho imekuwa kufa katika njia ya Mwenyezi Mungu ni matamania na matarajio yao huku wakifanya kila liwezekanalo kulifikia lengo hilo, kwani utawasikia wakimuomba Mola wao kwa kusema:

”...وقتلاً في سبيلك فوق لنا.”

“Na tuwezeshe kufa katika njia Yako.”

Hongera kwa mashahidi. Tunamuomba Mwenyezi Mungu aturuzuku shahada katika njia Yake, hakika Yeye ni mbora wa kuwezesha.

¹⁸ *Nahjul-Balagha* Juz.2 Uk.2

SEHEMU YA NNE

VIPI TUTAISHINDA HOFU

Hofu ni tatizo zito lenye kutisha, hukita katika nafsi ya mwanadamu, na kuzuia harakati za maendeleo ya mwanadamu, na pia huzuia vipawa na uwezo wake. Mtu ambaye huishi katika hali ya hofu, siku zote maisha yake hugeuka kuwa katika hali ya wasiwasi, lau kama ataachana nayo, basi atakuwa ameshajikomboa.

Licha ya kwamba kila anayesumbuliwa na hofu hutamani kujikomboa na kuachana nayo, lakini baadhi ya watu hujikatisha tamaa katika kufanya hivyo, na huku wakidhania ya kwamba hofu ni miongoni mwa sifa za nafsi na haiwezekani kuondoka, kwa hivyo hakuna sababu ya kumzuia asiogope, na wala hamiliki ushujaa na mapambano.

Hii ni fikra potofu na iliyo mbali na ukweli. Ni sahihi ya kwamba hofu ni jambo lililoota mizizi katika nafsi ya mwanadamu na haiwezekani kuing'oa, na ni jambo la kimaumbile lililowekwa na Mwenyezi Mungu katika kila nafsi, lakini pia ni sahihi ya kwamba mwanadamu amepewa uwezo wa kuidhibiti na kuelekeza pale panapostahiki. Hofu ni sifa ya kinafsi inayokubali mabadiliko, maelekezo na kuchunga mipaka. Jambo dogo kabisa analoweza kulifanya mwanadamu ni kuweza kuisimamisha hofu, kama alivyo na uwezo wa kuiachia imtawale katika mambo yake yote. Mwanadamu mwenyewe ndiye anayemiliki haki ya kuelekeza hofu katika nafsi yake na maisha yake, anajitisha na kuogopa pale hofu na woga unapotaka, na hupinga na kupambana kishujaa, pale anapoamua kufanya hivyo.

Mazingira anayoishi mwanadamu nayo yana nafasi kubwa ya kumuwezesha kuchagua njia moja kati ya njia hizi mbili. Kwa hivyo sisi si wenye kutenzwa nguvu katika kutawaliwa na hofu, tunaweza kupambana nayo na kuimaliza kabisa mara tu baada ya kuchomoza kwake. Lakini ni mambo gani yanayosaidia na yenye tija kwa ajili ya kupambana na hofu na kuitokomeza kabisa? Inawezekana tukazungumzia kuhusiana na mambo ambayo yamesisitizwa na Mafunzo ya Kidini, Elimu ya Saikolojia na Majaribio ya Kisayansi namna yalivyo na uwezo wa kumsaidia mwanadamu kuepukana na hofu na kuvishinda vizuizi vyake.

1. MAAMUZI NA UTHABITI:

Tatizo la baadhi ya watu ni kwenda sambamba na maradhi ya Kisai-kolojia, hufanya hivyo kwa sababu ya kukata tamaa ya kupatikana matibabu, au kwa kutengeneza visingizio ambavyo vinawakinaisha na kuwaridhisha kwa yale yanayowasumbua. Kwa mfano: Ikiwa ana-sembuliwa na hofu ya kupita kiasi ya kumuogopa Mtawala, badala ya kufikiri ni njia gani za kuzichukua ili kuepukana na ugonjwa huu, basi huanza kuunda visingizio katika nafsi yake vyenye kuharibu maana khalisi ya *Taqiya*, yote hayo ni kwa ajili ya kuufanya woga wake kuwa ni jambo sahihi, huku akidai ya kwamba kufanya hivyo ni kuitikia na kutekeleza tamko la Mwenyezi Mungu Mtukufu pale aliposema:

..... وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ*

“Na wala msijitie kwa mikono yenu katika maangamizo.” (2:195).

Au akawa anasumbuliwa na hofu ya kufeli na akawa anasitasita kufanya jambo lolote litakalomlelea maendeleo, kisha akaanza kujisingizia ya kwamba yuko katika matayarisho na kwamba jambo hilo atalifanya siku za mbele na sio sasa hivi. Au akajitia woga wakati wa kubeba majukumu fulani, na kutoa visingizio vya woga wake kuwa hapendi ukubwa wala kujionesha.

Kukata tamaa juu ya dawa ya hofu na kuamini ya kwamba hofu ni sehemu katika nafsi ya mwanadamu, kwa hivyo ni jambo lisilowezekana kulitoa, au kuipalilia hofu kwa kutoa visingizio vya uongo, haya yote yamekuwa ni vizuizi vinavyomzuia mtu kuepukana na hofu na kuizuia isimtawale katika nafsi yake, hofu hii inayomsumbua ni ugonjwa na balaa kubwa. Wewe una uwezo wa kuepukana na hofu. Kila visingizio ambavyo vinakuridhisha ili uyakubali maradhi haya, hivyo ni fikra na visingizio visivyo sahihi. Jambo la msingi ni kuamua na kuidhibiti hofu kwa kupambana nayo, na hapo kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu ushindi utakuwa pamoja nawe.

2. KUJIPA MOYO:

Wataalamu wa Elimu ya Saikolojia wanazungumzia namna gani kujipa moyo kunavyotibu magonjwa mengi ya Kisaikolojia, bali inaaminiwa ya kwamba pia kunasaidia katika kuponyesha maradhi ya kawaida. Maana ya kujipa moyo ni mwanadamu kuzungumza ndani ya nafsi yake au hata kwa sauti yenye kusikika ya kwamba

ana uwezo wa kupata nafuu na mwisho kuweza kuachana kabisa na ugonjwa huo. Basi ikiwa anasumbuliwa na ugonjwa wa hofu, na anajaribu kukariri mara kwa mara ndani ya nafsi yake ya kwamba ana uwezo wa kuvichupa vikwazo vyote vya hofu, na yeye ni shujaa wa kweli. Kwa kurudia rudia maneno haya kunamfanya mwanadamu awe thabiti katika kupambana na hofu, kuwa na hisia za aina hiyo kutamfanya afanye mambo yake kama vile hakuwahi kukumbwa na tatizo la hofu katika uhai wake. Na pia mwanadamu ikiwa atakuwa na imani ya kwamba yeye ataibuka mshindi dhidi ya matatizo mbalimbali, ikiwa tu ataamua kuyakabili kwa lengo la kuyatatua, akifanya hivyo kutampelekea mafanikio ya kweli na ushindi mnono wa kuishinda hofu.

Kwa mfano, ikiwa ninaogopa kupanda mlima, na nikaanza kujipa moyo ya kwamba mimi naweza nikaupanda mlima, kisha nikajaribu kuupanda na kufanikiwa kuupanda kwa salama salimini, hapo itakuwa ndio mwisho wa kitu kinachoitwa hofu, ama ikiwa nitabakia bila ya kuchukua uamuzi wa kuupanda, tatizo la woga na hofu litaendelea kuwepo siku zote. Hivi ndivyo namna ya kujipa moyo inavyoathiri katika nafsi ya mwanadamu na kutoa changamoto kwa matatizo mbalimbali yanayomkabili na kuwa ni tiba tosha ya ugonjwa wa nafsi.

Wataalamu wa Elimu ya Saikolojia wanashauri kujipa moyo wakati wa kutaka kulala na baada ya kuamka, mara tu baada ya kutoa hewa chafu katika mapafu na kuvuta hewa mpya na ilio safi, na mwanadamu akariri mara kwa mara kujipa moyo ndani ya nafsi yake au hata kwa ulimi wake ya kwamba anaweza kupambana na kila tatizo lililoko mbele yake, kwa kujiona yeye kuwa ni shujaa asiyeshindwa na lolote.

Na huenda nasaha za Dini ya Kiislamu za kurudia rudia kusoma baadhi ya dua, dhikri na uradi zina lengo la kuleta athari hii katika nafsi ya mwanadamu, kwani nayo ni aina ya kujipa moyo, kwa

mfano katika Swala ya usiku ni Sunna kukariri mara nyinyi ibara hii: “*Hadhaa maqamul-aidhu bika mina nnari,*” na pia kurudia mara sabini ibara hii: “*Astaghafiru Llahu Rabbiy wa atuubu ilayhi.*” Kwa hakika kurudia rudia utajo huu ni katika aina ya kujipa moyo, na natija yake ni kumfanya mwanadamu kuwa na msimamo wa kuubadilisha utajo huo na kuufanya kuwa ni mwenendo na tabia yake.

3. KUWASOMA MASHUJAA:

Tabia iliyo mbaya inayofanywa na baadhi ya watu wenye upungufu na kasoro katika matendo yao ni kutafuta orodha ya watu walio kama wao na kuwaweka mbele ya macho yao, ili kuzizoeha nafsi zao katika matendo hayo na kuweza kujitetea mbele ya watu, kwamba wao sio wa mwanzo kufanya hivyo.

Kwa mfano, mwanafunzi anayefeli katika mtihani hutafuta wanafunzi wengi waliofeli kama yeye na kuweza kuyahifadhi majina yao katika ubongo wake, na kila akili yake inapomuuliza kwa nini umefeli? Hujijibu mwenyewe ya kwamba sio peke yake aliyefeli, kwani fulani na fulani pia wamefeli. Na pia wazazi wake wanapomlaumu kwa kutojitahidi katika masomo yake na kusababisha kufeli, pia hujibu ya kwamba hata fulani naye amefeli.

Hali ni kama hiyo kwa mtu aliyeshikwa kutokana na tuhuma fulani dhidi ya Serikali, baada ya kutoa siri zote na kuwataja wanaharakati wenzake katika mapambano, hujaribu kufanya kila juhudi kuweza kuwajua watu madhaifu kama yeye walioshindwa kuwa wakakamavu mbele ya madhalimu. Mwenendo huu ni mbaya mno unamdhuru mwanadamu sana na kumzuia kuendelea mbele na kumzuia kudhibiti udhaifu wake. Linalotakiwa ni kutafuta watu wenye nguvu na mashujaa na kuwaweka mbele ya macho, na kuwafanya mfano kwa yale mazuri waliyoyafanya katika maisha

yao. Kwa hivyo tunawanasihi wale wote waliopatwa na maradhi ya hofu, wazinduke kwa kuzidisha kusoma historia za watu mashujaa na misimamo walioichukua katika kukwepa vikwazo na vizuizi vya hofu.

Qur'ān Tukufu imejishughilisha sana na jambo hili kwa kututajia misimamao ya kishujaa waliyokuwa nayo Mitume na Mawalii, ili iwe mfano mwema kwa waja wengine wa Mwenyezi Mungu. Hakika maisha ya Mitume, Maimamu na Mawalii wa Mwenyezi Mungu yamejaa misimamo ya kishujaa, kwa kuwasoma pamoja na kusoma misimamo yao kunapandikiza katika nafsi ya mwanadamu mapenzi ya ushujaa na kumfanya awe tayari na yeye kuonesha msimamo kivitendo kama wao.

Hali ni hivyo hivyo kwa mashujaa na wanaharakati mbalimbali, ni mfano ulio hai katika nafsi ya mwanadamu, hukumbuka kila anapokabiliwa na hatari, ushupavu wake huzidi na huchukua ushujaa na ukakamavu kutoka kwao.

Mmoja ya wanaharakati wa Kiislamu aliyeonjeshwa kila aina ya adhabu katika magereza ya madhalimu anasema: “Kila walipokuwa wanazidi kunipiga bakora, na baadhi ya wakati kuniwekea waya wa umeme katika mwili wangu, na mauti kuweza kunikaribia kutokana na yaliyokuwa yakinisibu, niliihudhurisha sura ya Bilal wakati alipokuwa amelazwa katika mchanga wa moto wa Makka huku akicharazwa fimbo, naye alikuwa akisema: “Mungu ni Mmoja, Mungu ni Mmoja...” Na pia nilikumbuka balaa lililowakuta watu wa Yasir kutoka kwa Makureish, mpaka Yasir na mke wake – Sumayyah - waliuwawa mashahidi kutokana na kuadhibiwa mbele ya mtoto wao Ammar, katika hali ambayo Mtume (s.a.w.w.) alikuwa hawezi kuwasaidia kwa msaada wowote ule, isipokuwa aliweza kusema maneno ya kweli: “Subirini enyi wana wa Yasir, hakika makazi yenu ni Peponi.” Namna hii ndivyo nilivyoweza kuileta karibu kila misimamo ya mashujaa katika akili yangu. Kwa kufanya

hivi niliweza kubatilisha lengo la bakora zao na badala yake nguvu ya mapambano na ukakamavu ilizidi kwa kiwango kikubwa katika nafsi yangu.

4. KUIDHARAU DUNIA:

Imam Ali (a.s.) amesema:

" من زهد في الدنيا هانت عليه مصيبتها. "

“Asiyekuwa na pupa ya kuipenda dunia, hupungukiwa na misiba ya dunia.”

Hakika mwanadamu anaposhikamana na dunia kupita kiasi, kwa kujikusanyia starehe na maslahi yake, humfanya kuwa na hofu ya kupindukia pale tu anapohisi kuwepo hatari inayotishia maslahi yake ya kidunia. Ama kuhusiana na Muumini ambaye huitazama dunia kwa mtazamo wake wa kweli na kuwa haitobaki milele, na wakati huo huo anapoitazama Akhera anaona kuwa huko ndiko kuliko na maisha yasiyo na mwisho, basi pupa ya kuipenda dunia inakuwa ndogo mno na ya kiwango maalumu, na kwa hivyo hasumbuliwi na ugonjwa wa hofu iwapo amekosa ladha na starehe za dunia.

Ukweli wa haya ni kama vile inapokuwa katika mkono wa mtoto mmoja ameshika peremende (pipi), ikiwa mtu atamnyang’anya, mtoto huyo atapatwa na mshituko na kujisikia vibaya katika nafsi yake, na ataanza kuangua kilio kikubwa, lakini ikiwa pipi hiyo amenyang’anywa mtu mzima, hatohisi na wala hatoitilia umuhimu wowote. Tofauti iko wapi? – Bila shaka ni kule mtoto kuiona pipi ni kitu cha thamani na kuipupia, wakati ambapo mtu mzima haoni kuwa ina thamani ambayo itamfanya audhike kwa kuikosa. Maslahi

ya dunia namna yoyote yatakavyokuwa, Muumini hajishughulishi nayo sana, kiasi cha kumfanya audhike, au akose utulivu, au aachane na heshima yake na itikadi yake, lakini mtu mwenye kuipupia dunia kupita kiasi, hushikwa na hofu ya hali ya juu pale anapoiona hatari inayoelekea katika maslahi ya kidunia, na huenda akaachana na itikadi yake na muruwa wake katika kukabiliana na hatari. Imam Sadiq (a.s.) anasema:

" من أحبّ الحياة ذنّ "

"Mwenye kuyapenda maisha ya dunia hudhalilika."¹⁹

Na tofauti kati ya mitazamo hii miwili, Mwenyezi Mungu anasema:

"Kwa hakika mwanadamu ameumbwa hali ya kuwa na pupa. Inapomgusa shari huwa mwenye fazaa. Na inapomgusa kheri huwa anaizuilia. Ila wanaosali. Ambao wanadumisha Sala zao."

5. HOFU YA KWELI:

Baadhi ya watu huzishughulisha nafsi zao na matatizo madogo madogo na hatari za hapa na pale huku wakighafilika na hatari iliyo kubwa mno ambayo inatishia maisha ya baadae ya mwanadamu. Hatari ya kweli ambayo inapasa kila mwanadam kuihofia sio hatari ya hapa duniani, bali ni hatari ya Akhera ambako huko kuna hisabu, adhabu, pepo na moto.

Huenda kukawa na mafungamano yanayopingana kati ya hatari ya dunia na katika kuikabili hatari ya Akhera, kwani kila mtu anapokuwa kajishughulisha zaidi na moja kati ya hatari mbili, hatari nyingine huwa dhaifu.

¹⁹ *Nahjul-Balagha* Juz.3 Uk.292

Maneno ya Kiongozi wa Waumini; Ali bin Abi Talib (a.s.) yamejaa maelekezo na ukweli ambao unamuongoza mwanadamu katika kumtanabahisha na hatari kubwa inayomkabili Siku ya Kiyama, na kumzindua ya kwamba hatari zote anazokabiliana nazo hapa duniani si chochote ukilinganisha na hatari za Akhera. Yeye (a.s) anasema:

" موات الدنيا أهون عليّ من موات الآخرة. "

"Matatizo ya dunia ni mepesi zaidi kwangu kulikoni matatizo ya Akhera."²⁰

" وليكن همّك فيما بعد الموت. "

"Na pupa yako iwe kwa ajili ya yale yalioandaliwa baada ya mauti."²¹

" شغل من الجنّة و النار أمامه. "

"Shughuli ya pepo na moto iko mbele yake."²²

**" أفرايتم جزع أحدكم من الشوكة تصيبه والعثرة تدميه,
والرمضاء تحرقه؟ فكيف إذا كان بين طابقين من نار,**

²⁰ *Nahjul-Balagha* Juz.1, Uk.104

²¹ *Nahjul-Balagha* Juz. 3, Uk. 20

²² *Mausu'atu Imam Ali Bin Abi Talib* (a.s.) Uk 133

ضجيج حجر, وقرين شيطان, علمتم إذا غضب على النار
حطم بعضها بعضاً لغضبه, وإذا زجرها توثب بين أبوابها
جزعا من زجرته! فاسعوا في فكاك رقابكم من قبل أن تغلق
رهانها."

“Je, mmeiona fadhaa ya mmoja wenu pale anapochomwa na mwiba na mkuki unapomtoa damu na mchanga moto unapomuunguza? Basi itakuwaje pale atakapokuwa katikati ya ghorofa mbili za Moto, akiwa amelalia jiwe, na mwenzake akiwa ni shetani. Mnaelewa ya kwamba Malaika (wa Motoni) wakati anapoukasirikia Moto hugongana wenyewe kwa wenyewe kutokana na ghadhabu yake, na anapoukataza hukaa katika milango yake kutokana na katazo lake, basi kimbilieni katika kuzifungua shingo zenu kabla hazijafungwa na kuwekwa rahani.”²³

" ماخير بخير بعده النار, وما شرّ بشرّ بعده الجنّة."

" وكل نعيم دون الجنة فهو محقور, وكل بلاء دون
النار عافية."

“Kila neema bila ya Pepo ni upuuzi, na kila balaa bila ya Moto ni afya.”

" أَكثَرُوا ذِكْرَ الْمَوْتِ، وَيَوْمَ خُرُوجِكُمْ مِنَ الْقُبُورِ،
وَقِيَامِكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ تَهَوَّنَ عَلَيْكُمْ
الْمَصَائِبُ. "

“Kumbukeni mauti na siku ya kutolewa kwenu katika makaburi yenu, na kusimamishwa kwenu mbele ya Mwenyezi Mungu Mtukufu, basi masaibu yatakuwa mepesi kwenu.”

Aya nyingi za Qur’ani zinazungumzia kuhusiana na Siku ya Kiyama, na zaidi ya hayo zinazungumzia mambo ambayo ni lazima mtu ayape umuhimu wa pekee, kwani Aya hizo zinamtoa mtu katika kuyatazama matatizo madogo ya dunia na hatari nyepesi. Haina maana ya kwamba mtu asifanye bidii katika kuyatatua matatizo ya kidunia na kujiepusha na hatari zinazomkabili, lakini jambo linalotakiwa ni kwa mtu kuyakabili matatizo kwa akili timamu na moyo mpole uliotulizana, bila ya kuyakuza mambo katika nafsi yake au kumsababishia hofu na fadhaa isiyo na haja.

6. KUJARIBU:

Njia nzuri ya kuondosha hofu katika nafsi ya mwanadamu ni kujaribu kwa moyo mkunjufu jambo ambalo amelipanga kulifanya, hii ni njia ambayo ina mafanikio zaidi ikilinganishwa na njia nyingine, kutokana na sababu zifuatazo:

- a. Mambo mengi anayoyaogopa mwanadamu huwa hayana vitisho vya kweli, na pale atakapoamua kuyakabili kwa ushujaa na ukakamavu, atajilaumu ni kwa nini alikuwa na hofu na kusitasita.

- b. Uzito na wepesi wa kila jambo hautokani na jambo lenyewe, lakini hutokana na mtu mwenyewe anayekabiliwa na jambo hilo, ikiwa anaogopa au kuona uzito katika nafsi yake, itamgharimu sana katika kulikabili, ama ikiwa nafsi yake iko tayari kwa dhati kabisa kulitekeleza, jambo hilo litakuwa jepesi mno.
- c. Jaribio la mwanzo la kila jambo jipya lina namna fulani ya woga, lakini kwa kuamua kujaribu ndiko kunakofungua njia ya kuendelea mbele na kulirudia mara kwa mara.

" إذا هبت أمراً فقع فيه "

- d. Imam Ali (a.s.) anasema: "Ikiwa unakhofia jambo, basi lifanye."

7. KUWA NA MAFUNGAMANO NA MWE-NYEZI MUNGU:

Pindi unapoingia katika nchi ambayo utawala wa nchi hiyo unakutafuta, bila shaka utaishi katika nchi hiyo kwa hadhari kubwa sana, utakuwa na wasiwasi na kila jambo unaloliona ni geni kwako, na kuwa na shaka na kila mtu anayezungumza na wewe usiyemjua, na huku ukitarajia kufikwa na hatari wakati wowote. Lakini kama utaizuru nchi ambayo kiongozi wake ana mafungamano na maelewano na wewe, hapo utahisi utulivu wa hali ya juu na hutomuogopa mtu yeyote. Ni kwa nini? Ni kwa sababu una himaya na mwamvuli unaokukinga na hatari na kukuzuilia na hofu yeyote dhidi yako.

Hali ni hiyo hiyo, wewe unaishi katika ulimwengu huu, ulioko chini ya usimamizi na uongozi wa Mwenyezi Mungu Muumba. Basi namna mafungamano yako na Mwenyezi Mungu Mtukufu yanapokuwa mazuri ndipo moyo wako utakapokuwa katika hali ya utulivu, lakini ikiwa huna mafungamano naye mazuri hutoneemeka na amani na utulivu wa nafsi, bali utakuwa kama vile Mwenyezi Mungu anavyoeleza hali za wanafiki:

.....✽..... تَحْسِبُونَ كُلَّ صَيِّحَةٍ عَلَيْهِمْ

“...wanadhani kila kishindo ni juu yao...” (63: 4).

Kitu pekee kinacholeta utulivu wa nafsi ni kujikurubisha kwa Mwenyezi Mungu na kujiegemeza Kwake, kwani Yeye ndio mwenye mamlaka ya kuutawala ulimwengu na vilivyomo ndani yake, na yule aliyoko pamoja na Mwenyezi Mungu, basi na Mwenyezi Mungu huwa pamoja naye. Hakika Mwenyezi Mungu yuko pamoja na wale wanaomuogopa na wanaotenda mema. **“Hakika wapenzi wa Mwenyezi Mungu hawana hofu juu yao na wala hawana huzuni.”** **“Wale walioamini na zikatulizana nyoyo zao kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu. Hakika kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu nyoyo hutulizana.”**

Hii ndio maana khalisi ya Hadithi ya Mtume (s.a.w.w.) isemayo:

من خاف الله أخاف الله منه كل شيء، ومن لم يخف
الله أخافه الله من كل شيء.

“Mwenye kumuogopa Mwenyezi Mungu humuogopeshea kila kitu, na asiyemuogopa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu humfanya aogope kila kitu.”

Asubuhi ya Siku ya Ashura, Imam Husein (a.s.) alikuwa akiishi katika hali ya taabu na mashaka pamoja na idadi ndogo ya watu wake na masahaba zake, wakiwa wamezungukwa na jeshi lililojizatiti kwa kila aina ya silaha, mbele ya Imam Husein (a.s.) kulikuwa hakuna lolote isipokuwa panga zilizoandaliwa kumwaga damu yake pamoja na Ahlul-Bayt wake, na kuikatakata miili yao, na pembezoni mwake akiwa amezungukwa na wafuasi wake na jamaa zake ambao walikuwa wamebakiwa na muda mfupi tu wa kuishi kabla ya kutolewa roho zao na kulala katika ardhi ya shahada, na nyuma yao wakiwaacha wanawake na watoto wakilia kutokana na kiu na huku wakisubiri kutekwa na kuishi maisha ya udhalili. Pamoja na hali hiyo ilivyokuwa, hali ambayo kwa kiwango cha chini kabisa inamfanya mtu kuwa na fadhaa katika nafsi yake na kukosa utulivu, lakini Imam Husein (a.s.) alikuwa katika hali ya ukakamavu na uthabiti wa moyo, kama vile anavyosema Humeid bin Muslim, mmoja wa walioshuhudia tukio la Siku ya Ashura:

“Naapa kwa Mwenyezi Mungu, sijawahi kumuona mtu aliyefikwa na balaa nyingi kwa kuuliwa wafuasi na familia yake, lakini ikawa nafsi yake imeshikamana vizuri zaidi, na ni mwenye moyo mkakamavu kama alivyokuwa Husein bin Ali (a.s.) kwani jeshi la adui lilipotaka kumvamia alilikabili kwa ushupavu, lilikimbia kama vile kondoo anavyomkimbia mbwa mwitu.”

Kwa nini, na ushujaa huu unatokea wapi?

Kwa kujua jawabu lake, basi na tusome dua ya unyenyekevu ya Imam Husein (a.s.) aliyoisoma asubuhi ya Siku ya Ashura, dua ambayo in-

aonesha ni namna gani Imam Husein alivyokuwa na mafungamano ya dhiti na Mola Wake Mtukufu.

Kabla ya Imam Husein kuomba alitaka apatiwe msahafu, na alipopewa aliufungua na kuweka juu ya kichwa chake na akamuelekea Mwenyezi Mungu kwa hali ya unyenyekevu na kumuomba amfanyie wepesi wakati wa masaibu na hatari zilizoko mbele yake, alisema:

" اللهم أنت ثقتي في كلِّ كرب، ورجائي في كلِّ شدّة، وأنت لي في كلِّ أمر نزل بي ثقة وعدّة، كم من همّ يضعف فيه الفؤاد، وتقلّ فيه الحلّة، ويخذل فيه الصديق، ويشمت فيه العدو، أنزلته بك وشكوته إليك رغبة إليك عن سواك ففرجته وكشفته وكفّيته، فأنت وليّ كلِّ نعمة وصاحب كلِّ حسنة ومنتهى كلِّ رغبة..."

"Ewe Mola Wangu Wewe ni tegemeo langu katika kila balaa, na tarajio langu katika kila shida, na Wewe kwangu mimi ni tegemeo na mwenye nguvu kwa kila balaa linaloniteremkia, majonzi mangapi yanadhoofisha nyoyo na yanapunguza hila na humdhalilisha rafiki, na humfurahisha adui, nimekuletea Wewe na ninakushitakia Wewe hali ya kuchukizwa kumpelekea asiyekuwa Wewe, basi uliyafariji na kuyaondosha..., Wewe ni Muweza wa kila neema, na Kwako Wewe ndiko kunakoanzia wema na kumalizikia kila linalopendeza."²⁴

Mtu ambaye mafungamano yake na Mwenyezi Mungu yakiwa katika hali kama hii, je, mtu huyo hustaajabiwa utulivu na ukakamavu

²⁴ Biharul-Anwar Juz. 45 Uk 5

anaouonesha? Basi tuzidishe mafungamano yetu na Mwenyezi Mungu, kwani hakuna kitu chochote chenye kudhuru kwa mwenye kufungamana na Mwenyezi Mungu, na hakuna chenye kunufaisha zaidi ya kuwa na Mwenyezi Mungu, au kama anavyosema Imam Husein katika dua: Ni kitu gani amekikosa yule aliyoko na Wewe, na ni kitu gani amekipata yule aliyejitenga na Wewe...! Bila shaka yoyote ni kwamba pale tutakapozijaza nafsi ukumbusho wa kumkumbuka Mwenyezi Mungu, tutaona ni namna gani utulivu utakavyotufunika, ushujaa utatulinda na kuishinda hofu katika nafsi zetu.

8. KUWA NA FIKRA ZA KIDINI:

Kutokana na ummah wa Kiislamu kuwa nyuma na kuacha majukumu yao ya kufikisha Ujumbe katika ulimwengu, na wakati ummah uliporejea nyuma na watu wake wakashikamana na matamano pamoja na maslahi yao, natija yake ikawa ni kuharibika kwa tabia na kuwa na fikra zisizo sahihi zilizoenea katika jamii.

Katika Dini yetu kumeingizwa fikra ambazo haziendani na lengo zima la ujumbe wa Kiislamu, fikra hizo ni kusesitiza na kushikamana na mambo fulani na huku wakighafilika na mambo mengine. Tabia na fikra hii potofu humfanya Mwislamu kujitenga na baadhi ya mambo muhimu, huku akiacha kutekeleza wajibu wake, kutokana na fikra hii mtu huwa mbinafsi na kuangalia maslahi yake tu, na baya zaidi ni kutawaliwa na hofu, na hatimaye hukosa fikra ya kujiletea maendeleo na ushujaa.

Akili inapoharibika kutokana na kuathiriwa na fikra zisizo za kistaarabu, huwa ni sababu kubwa ya kuwepo hali mbaya katika nafsi ya mwanadamu, kama vile hofu, ambayo pia huikuza kwa kisingizio cha *Taqiya*, ucha Mungu, kutopenda dunia, kusubiri

faraja, kutoitia nafsi katika maangamizi, kuwatukuza maulamaa wema waliopita, kutojiingiza katika siasa, kuharamisha kufanya mazingatio katika Qur’ani na mambo mbalimbali ambayo hulenga kuharibu madhumuni ya Uislamu.

Lakini fikra sahihi ya Kiislamu humsukuma mwanadamu kwenye kuleta mabadiliko ndani ya nafsi yake na kupambana na vikwazo vyote, na baada ya hapo hubeba jukumu la kuleta mabadiliko katika jamii anayoishi, na hasimami hapo bali mtu mwenye fikra sahihi hufanya juhudi za kuufanya Uislamu kuwa ndio Dini inayofuatwa na kuongoza Ulimwengu mzima, ili kutekeleza tamko la Mwenyezi Mungu Mtukufu pale aliposema:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا.....

“Na vivyo hivyo tumekufanyeni muwe Umma wa wastani, ili muwe mashahidi juu ya watu, na Mtume awe ni shahidi juu yenu.” (2:143).

Ni wajibu wa kila Mwislamu kuwa na fikra sahihi za Kiislamu, ili awe na uhakika wa kuwa njia anayoifuata ni ile inayokubaliwa na Mwenyezi Mungu, na ana wajibu wa kujiepusha na kasoro na maradhi ya kinafsi. Bila shaka tamaduni na fikra zisizo sahihi ndizo zinazotawala, ama fikra sahihi hazina nafasi katika jamii, ni marufuku kuonekana zinatawala maisha ya watu, kama tunavyoshuhudia hayo kutoka kwa Serikali za Kibabe na Kigaidi, hatima yake maadili ya jamii yameporomoka. Pamoja na hali hiyo majukumu ya Mwislamu yatabakia pale pale, nayo ni kutafuta haki na kuifuata na kujiepusha na kila batili.

Fikra na utamaduni wa Kiislamu ni silaha tosha ya mwanadamu dhidi ya uharibifu na kutokupiga hatua za maendeleo. Fikra sahihi humsaidia mwanadamu katika kuvichupa vikwazo vya hofu na kasoro mbalimbali za kinafsi, na humsukuma kwenye kubeba majukumu na kumfanya aweze kushika nafasi yake ya uongozi katika maisha haya.

9. KUWA PAMOJA NA WAKWELI:

Katika hali ya kimaumbile ya mwanadamu ni lazima aishi na kuchanganyika na watu, kila mmoja kati yetu amekulia katika mtandao wa mafungamano na urafiki, mafungamano na urafiki vina nafasi kubwa katika kuiathiri tabia na mwenendo wa mwanadamu katika maisha yake, huenda rafiki akawa ni sababu kubwa ya kumpoteza mwenzake, kama Qur’ān Tukufu inavyotunukulia majuto na masikitiko ya mtu aliyepotezwa njia ya Mwenyezi Mungu, anasema Mwenyezi Mungu:

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلِيَّتِي اأَتَّخَذْتُ مَعَ
 الرُّسُولِ سَبِيلًا ﴿١٧﴾ يَوَيْلَتِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا حَلِيلًا
 ﴿١٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ۗ وَكَانَ
 الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿١٩﴾

“Na siku ambayo mwenye kudhulumu atajiuma mikono yake , na huku anasema: Laiti ningelishika njia pamoja na Mtume! Ee Ole wangu! Laiti nisingelimfanya fulani kuwa rafiki! Amenipoteza,

**nikaacha Ukumbusho, baada ya kunifikia, na kweli Shetani ndiye
anayemtupa mwanaadamu.” (25: 27- 29).**

Kutokana na tabia ya mtu kuathiriwa na rafiki yake, ikiwa athari hizo ni mbaya au nzuri, maandiko mbalimbali yamekuja kumuelekeza mwanadamu namna ya kuchagua rafiki kwa kufuata njia sahihi na masharti maalumu: Imam Zaynul Abidiin anasema:

" مجالس الصّالحين داعية إلى الصّلاح."

“Vikao vya watu wema hulingania kwenye maendeleo.”²⁵

وعن رسول الله (ص): " فليكن جلساؤك الأبرار,
وإخوانك الأتقياء الزّهاد لأن الله قال في كتابه: الأَخْلَاءُ
يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ. "

**Kutoka kwa Mtume (s.a.w.w): “Vikao vyako viwe ni pamoja na watu
wema, na ndugu zako ni wacha Mungu wasiopupia dunia, kwani
Mwenyezi Mungu amesema katika Kitabu chake”:**

الأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

**“Marafiki Siku hiyo watakuwa maadui wao kwa wao, isipokuwa
wenye kumcha Mwenyezi Mungu.” (43: 67).**

Pia imepokewa kutoka kwake Mtume (s.a.w.w.):

²⁵ *Usulul-Kafi* Juz.1, Uk. 20

" المرء على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل."

"Mtu hufuata mwenendo wa rafiki yake, basi naangalie mmoja wenu ni nani anamfanya rafiki."²⁶

Kiongozi wa Waumini, Ali bin Abi Talib (a.s.) anasema:

" فساد الأخلاق معاشرۃ السفهاء, وصلاح الأخلاق

معاشرۃ الصّالحاء."

"Kuharibika kwa tabia kunatokana na kufungamana na wajinga, na tabia nzuri hutokana na kufungamana na wenye akili."

" مجالسة العقلاء تزيد في الشرف."

"Kukaa na wenye akili kunazidisha utukufu."

" فساد الأخلاق معاشرۃ السفهاء, وصلاح الأخلاق

معاشرۃ الصّالحاء."

"Kusuhubiana na watu wema kunapelekea kwenye utukufu, Kusuhubiana na watu waovu kunapelekea kuharibikiwa."²⁷

" إنّ قرين السوء يغيّر جليسه."

"Rafiki muovu humbadilisha anayekaa naye."²⁸

²⁶ *Mustadrikul-Wasail* Juz.8, Uk. 327

²⁷ *Uyunul Hikam wal Mawaidh* Uk. 485

²⁸ *Wasailu Shi'a* Juz. 12, Uk. 37

Mshairi anasema:

صاحب أمانة تخطى بصحبته فالطبع مكتسب من كل مصحوب
كالريح أخذة مما تمر به نتناً من النتن أو طيباً من الطيب

“Suhubiana na mtu mkweli, utakuwa na hadhi kwa kusuhubiana naye”.

Tabia huigwa kutoka kwa kila mtu unayesuhubiana naye. Kama vile upepo, huchukua kila kinachopita mbele yake. Kibaya kutoka kwenye lililo baya, au kizuri kutoka kwenye lililo zuri.”

Mshairi mwingine naye amesema:

عن المرء لا تسأل وسل عن قرينه فكلّ قرين بالمقارب يقتدي
إذا كنت من قوم فصاحب خيارهم ولا تصحب الأردى فتردى مع
الردىء

“Mtu usimuulizie tabia zake, na ulizia tabia za rafiki yake.
Kwani kila mtu humuiga mtu wa karibu yake.
Basi ukiwa katika jamii, fanya urafiki na wema wao.
Na wala usiwafanye marafiki waovu, utakuwa muovu pamoja na waovu.”

Maandiko haya pamoja na uzoefu mbalimbali katika maisha ya mwanadamu unathibitisha ni namna gani marafiki wanavyoathirika kutokana na marafiki zao, ikiwa mtu anaishi katika jamii ya watu wenye tabia mbaya, atakuwa yuko katika hali ya kuambukizwa tabia hizo, na kinyume chake ikiwa mtu amezungukwa na watu wema wenye kusifika kwa imani na heshima, bila shaka kwa

matarajio makubwa mtu huyo hutegemewa kuathirika na sifa za watu hao.

Ndugu msomaji, ikiwa unapenda kuwa na sifa za ushujaa na ukakamavu, na kama unataka kuachana na tatizo la hofu linalokusumbua, basi tafuta vikundi vya Waumini walio mashujaa, na ujiepushe na watu waoga wenye kuogopa, hata kama watajidhihirisha na mwenendo wa kidini, kwani watu waoga wanapandikiza vijidudu vya hofu katika nafsi yako, na pale inapotokea hatari ndogo tu wanaachana na wewe badala ya kukuhami na kukulinda. Kutokana na hali hiyo, Imam Baqir (a.s.) anaeleza ya kwamba mtu mwoga ni katika watu waovu ambao wanastahiki kujiepusha nao, anasema:

" لا تقارن ولا تؤاخ أربعة: الأحمق والبخيل والجبان والكذاب. أما الأحمق فإنه يريد أن ينفعك فيضرك، وأما البخيل فإنه يأخذ منك ولا يعطيك، وأما الجبان يهرب عنك وعن والديه، وأما الكذاب يصدق ولا يصدق."

“Usiwafanye marafiki na wala usiwafanye ndugu watu wanne: Mwehu, bakhili, mwoga na muongo, kwani mwehu huwa anataka kukunufaisha, badala yake hukudhuru, ama bakhili huchukua kutoka kwako, lakini hakupi, ama mwoga hukukimbia wewe na wazazi wake, ama muongo, hakika yeye huamini lakini haaminiki.”²⁹

Katika zama zetu hizi jamii yetu inaishi katika kipindi cha mabadiliko kutoka katika hali ya uvivu na kusalimu amri na kuelekea katika hali ya harakati na mabadiliko na kufikia katika uhuru na Uislamu wa kweli. Kuna vikundi vya Kidini vyenye

²⁹ *Alkhiswal*, Uk. 244.

kufanya juhudi, vikisifika kwa sifa ya ushujaa na ukakamavu dhidi ya ufisadi na udhalili. Kwa kuitikia wito wa Mwenyezi Mungu, kila Mwislamu mwenye mawazo sahihi anatakiwa kuwa bega kwa bega na wanajihadi hao wakweli, Mwenyezi Mungu anasema: **“Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu na kuweni pamoja na wakweli.” (9: 119)**. Kwa kuwasaidia na kuwanusuru wanajihadi hawa katika mapambano yao dhidi ya ufisadi na ujinga, kunamfanya mtu achume na kusifika na sifa ya ushujaa, msimamo na kujitolea.

Ni kawaida kwamba tawala za kidhalimu huwa haziachi kuwaandama watu wenye lengo la kutaka kuleta mabadiliko katika jamii kwa kutumia njia ya kuwatenganisha raia wa kawaida na mujahidina kwa kuwazushia kila aina ya tuhuma na kueneza propaganda dhidi yao na kuwatisha kwa vitisho mbalimbali. Kwa Mwislamu wa kweli anatakiwa kutoogopa vitisho hivyo vya kupanga na vizuizi vya kutengeneza, ili afike katika makaribisho ya Mwenyezi Mungu na asimame pembezoni mwa wapiganiaji na watetezi wa Dini Yake Tukufu.

NENO LA MWISHO

Hakuna yeyote miongoni mwetu anayeridhika na hali hii mbaya ya maisha tunayoishi hivi leo. Lakini kabla ya kutafuta sababu za nje ambazo zimetufikisha hapa tulipo, tuanze kutafuta ndani ya nafsi zetu ugonjwa na upungufu uliotusababishia kuwa katika hali hii mbaya.

Bila ya shaka ugonjwa tunaoushuhudia na balaa lililotanda ndani ya nafsi zetu ni hofu ya kupita kiasi. Ni kuhofia kufeli, kuhofia matatizo na masaibu, kuhofia nguvu za dola, kuhofia kufa na kuuwawa, ni kuhofia kila kitu. Hofu za aina hii ni kama kivuli tu, hofu inatuzuilia kupiga hatua za maendeleo na kutufanya tusite kutumia uwezo wetu wa kihali na mali, na inatufanya tuwe mateka kutokana na mbinyo dhaifu.

Ikiwa kweli tunataka kuibadili hali yetu na ya watu wetu basi kwanza itatupasa kuanza mapinduzi katika nafsi zetu, na kupambana na adui huyu mwenye kukera (hofu) na kumfukuza kutoka ndani ya nafsi zetu, ili tuvichupe vikwazo vyake, kwa hivyo kila mmoja wetu naafikirie mara moja namna ya kuwa shujaa mahiri, na aanze kwa vitendo kuyafanya yale aliyokuwa akiyaogopa kuyafanya katika mambo ya kheri na maendeleo.

Wajibu huu hauanzi kwetu na kuishia kwetu, bali ni kila mmoja anajukumu la kuleta manufaa na maendeleo kwa kila mtu katika jamii yake, basi na tuanze kutangaza mapinduzi dhidi ya hofu. Vita vyetu dhidi ya hofu vienee katika kila pembe, tupambane dhidi ya fikra zinazoleta woga, vikundi dhaifu vinavyotia hofu na mwenendo mbaya wa malezi, na watu na taasisi zenye kazi ya kueneza utamaduni wa hofu na misimamo ya woga katika jamii.

Basi na tutangaze vita kwa kutumia mbinu mbalimbali za silaha dhidi ya wote hawa, ili tuzitakase nafsi zetu na nafsi za watu wetu kutokana na vijidudu na virusi vya maradhi ya hofu yenye kuangamiza. Kwa hivyo tupandikize katika nafsi zetu na nafsi za wanajamii wenzetu ushujaa na kujitolea. Kwa kufanya hivyo itakuwa tumeshafanya mabadiliko na tunachosubiri ni maendeleo na kutarajia kuwa huru. Kwani Mola Wetu amesema:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

“Hakika Mwenyezi Mungu habadilishi yaliyoko kwa watu mpaka wabadili wao yaliyomo nafsini mwao.” (13: 11).

Tunamuomba Mwenyezi Mungu atusaidie kutokana na matatizo ya nafsi zetu, na atuwakifishe kuepukana na upungufu na makosa, na atuongoze njia ya sawa, hakika Yeye ni Mbora wa Kuwafikisha na Kusaidia.

ORODHA YA VITABU VILIVYO CHAPISHWA NA

AL-ITRAH FOUNDATION

1. Qur'an Al-Kariim - Tafsir Al-Kashif Juzuu ya kwanza mpaka thelathini
2. Uharamisho wa Riba
3. Uharamisho wa uwongo Juzuu ya Kwanza
4. Uharamisho wa uwongo Juzuu ya Pili
5. Hekaya za Bahlul
6. Muhanga wa Imamu Husein (A.S.)
7. Mikingamo iliyomzunguka Imamu Ali (A.S.)
8. Hijab vazi Bora
9. Ukweli wa Shia Ithnaashari
10. Madhambi Makuu
11. Mbingu imenikirimu
12. Abdallah Ibn Saba
13. Khadijatul Kubra
14. Utumwa
15. Umakini katika Swala
16. Misingi ya Maarifa

17. Kanuni za Ndoa na maadili ya Familia
18. Bilal wa Afrika
19. Abudharr
20. Usahihi wa Historia ya Uislamu na Waislamu
21. Salman Farsi
22. Ammar Yasir
23. Qur'an na Hadithi
24. Elimu ya Nafsi
25. Yajue Madhehebu ya Shia
26. Ukusanyaji na Uhifadhi wa Qur'an Tukufu
27. Al-Wahda
28. Ponyo kutoka katika Qur'an.
29. Uislamu mfumo kamili wa maisha ya kijamii
30. Mashukio ya Akhera
31. Al Amali
32. Dua Indal Ahlul Bayt
33. Udhuu kwa mujibu wa Kitabu na Sunna.
34. Haki za wanawake katika Uislamu
35. Mwenyeezi Mungu na sifa zake
36. Kumswalia Mtume (s)
37. Nafasi za Ahlul Bayt (a.s)
38. Adhana.

39. Upendo katika Ukristo na Uislamu
40. Tiba ya Maradhi ya Kimaadili
41. Maana ya laana na kutukana katika Qur'ani Tukufu
42. Kupaka juu ya khofu
43. Kukusanya swala mbili
44. Bismillah ni sehemu ya Qur'ani na husomwa kwa Jahara
45. Kuwaongoza vijana wa kizazi kipya
46. Kusujudu juu ya udongo
47. Kusheherekea Maulidi Ya Mtume (s)
48. Tarawehe
49. Malumbano baina ya Sunni na Shia
50. Kupunguza Swala safarini
51. Kufungua safarini
52. Umaasumu wa Manabii
53. Qur'an inatoa changamoto
54. as-Salaatu Khayrun Mina - 'n Nawm
55. Uadilifu wa Masahaba
56. Dua e Kumayl
57. Sauti Ya Uadilifu wa Binadamu
58. Umaasumu wa Mitume - Faida Zake Na Lengo Lake
59. Umaasumu wa Mitume - Majibu Ya Aya Zenye Utata

60. Umaasumu wa Mitume - Umaasumu wa Mitume Muhammad (s)
61. Nahju'l-Balaghah - Juzuu ya Kwanza
62. Nahju'l-Balaghah - Juzuu ya Pili
63. Kuzuru Makaburi
64. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Kwanza
65. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Pili
66. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Tatu
67. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Nne
68. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Tano
69. Maswali Na Mishkili Eifu - Sehemu ya Sita
70. Tujifunze Misingi Ya Dini
71. Sala ni Nguzo ya Dini
72. Mikesha Ya Peshawar
73. Malezi Ya Mtoto Katika Uislamu
74. Ubora wa Imam 'Ali Juu ya Maswahaba Na Ushia ndio njia iliyonyooka
75. Hukumu za Kifikihi zinazowahusu Wanawake
76. Liqaa-u-llaah
77. Muhammad (s) Mtume wa Allah
78. Amani na Jihadi Katika Uislamu
79. Uislamu Ulienea Vipi?
80. Uadilifu, Amani na Mtume Muhammad (s)

81. Mitala na Ndoa za Mtume Muhammad (s)
82. Urejeo (al-Raja'a)
83. Mazingira
84. Utokezo (al - Badau)
85. Hukumu ya kujenga juu ya makaburi
86. Swala ya maiti na kumlilia maiti
87. Uislamu na Uwingi wa Dini
88. Mtoto mwema
89. Adabu za Sokoni
90. Johari za hekima kwa vijana
91. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Kwanza
92. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Pili
93. Maalimul Madrasatain Sehemu ya Tatu
94. Tawasali
95. Imam Mahdi katika Usunni na Ushia
96. Hukumu za Mgonjwa
97. Sadaka yenye kuendelea
98. Msahafu wa Imam Ali
99. Ngano ya kwamba Qur'ani imebadilishwa
100. Idil Ghadiri
101. Kusoma sura zenye Sijda ya wajibu
- 102 Hukumu zinazomuhusu mkuu wa kazi na Mfanyakazi

103. Huduma ya Afya katika Uislamu
104. Sunan an-Nabii
105. Historia na sera ya viongozi wema (Sehemu ya Kwanza)
106. Historia na sera ya viongozi wema (Sehemu ya Pili)
107. Shahiid Mfiadini
108. Kusalia Nabii (s.a.w)
109. Ujumbe -Sehemu ya Kwanza
110. Ujumbe - Sehemu ya Pili
111. Ujumbe - Sehemu ya Tatu
112. Ujumbe - Sehemu ya Nne
113. Mariamu, Yesu na Ukristo kwa mtazamo wa Kiislamu
114. Hadithi ya Thaqaalain
115. Maarifa ya Kiislamu
116. Ukweli uliopotea sehemu ya Kwanza
117. Ukweli uliopotea sehemu ya Pili
118. Ukweli uliopotea sehemu ya Tatu
119. Ukweli uliopotea sehemu ya Nne
120. Ukweli uliopotea sehemu ya Tano
121. Johari zenye hekima kwa vijana
122. Safari ya kuifuata Nuru
123. Fatima al-Zahra
124. Myahudi wa Kimataifa

125. Kuanzia ndoa hadi kuwa Wazazi
126. Visa vya kweli sehemu ya Kwanza
127. Visa vya kweli sehemu ya Pili
128. Muhadhara wa Maulamaa
129. Mwanadamu na Mustakabali wake
130. Imam Ali ('a) Ndugu wa Mtume Muhammad (s)
(Sehemu ya Kwanza)
131. Imam Ali ('a) Ndugu wa Mtume Muhammad (s)
(Sehemu ya Pili)
132. Khairul Bariyyah
133. Uislamu na mafunzo ya kimalezi
134. Vijana ni Hazina ya Uislamu.
135. Yafaayo kijamii
136. Tabaruku
137. Taqiyya
138. Vikao vya furaha
139. Shia asema haya Sunni asema haya Wewe wasemaje?
140. Visa vya wachamungu
141. Falsafa ya Dini
142. Azadari-Kuhuzunika na Kuomboleza
143. Sunna katika Kitabu Fihi al-Sunnah
144. Mtazamo Mpya - Wanawake katika Uislamu
145. Kuonekana kwa Allah

146. Tabia njema kwa Mujibu wa Ahlul-Bayt (Sehemu ya Kwanza)
147. Tabia njema kwa Mujibu wa Ahlul-Bayt (Sehemu ya Pili)
148. Ndugu na Jirani
149. Ushia ndani ya Usunni
150. Maswali na Majibu
151. Mafunzo ya hukmu za ibada
152. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kirusunni No 1
153. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kirusunni No 2
154. Ahlul Bayt ndani ya tafsiri za Kirusunni No 3
155. Abu Huraira
156. Vipengee kadhaa katika Swala ya Jamaa na Msikiti.
157. Mazingatio kutoka katika Qur'an - Sehemu ya Kwanza
158. Mazingatio kutoka kaitka Qur'an - Sehemu ya Pili
159. Mazingatio kutoka katika Uislamu - Sehemu ya kwanza
160. Mazingatio kutoka katika Uislamu - Sehemu ya Pili
161. Qur'ani Tukufu – Pamoja na Tarjuma ya Kiswahili
162. Falsafa ya Mageuzi ya Imam Husein (a.s)
163. Amali za Mwezi Mtukufu wa Ramadhani
164. Elimu ya Tiba za Kiislamu - Matibabu ya Maimamu
165. Uislamu Safi
166. Majlisi za Imam Husein Majumbani
167. Mshumaa.

168. Uislam wa Shia
169. Amali za Makka
170. Amali za Madina
171. Asili ya Madhehebu katika Uislamu
172. Sira ya Imam Ali kuhusu Waasi
173. Ukweli uliofichika katika neno la Allah
174. Uislamu na Mifumo ya Uchumi
175. Umoja wa Kiislamu na Furaha
176. Mas'ala ya Kifiqhi
177. Jifunze kusoma Qur'ani
178. As-Sahifatul Kamilah as-Sajjadiyyah
179. Hayya 'Alaa Khayri'l-'Amal Katika Adhana
180. Ukweli kuhusu Funga ya Siku ya Ashura
181. Dua za Miezi Mitatu Mitukufu (Rajabu, Shaabani na Ramadhani)
182. Uadilifu katika Uislamu
183. Mahdi katika Sunna
184. Jihadi ya Imam Hussein ('as)
185. Kazi na Bidii ni njia ya maendeleo
186. Abu Talib – Jabali Imara la Imani
187. Ujenzi na Utakaso wa Nafsi
188. Vijana na Matarajio ya Baadaye

189. Usalafi – Historia yake, maana yake na lengo lake
190. Ushia – Hoja na Majibu
191. Mateso ya Dhuria wa Mtume (saww)
192. Maombolezo – Msiba wa Bwana wa Mashahidi (a.s.)
193. Shahidi kwa Ajili ya Ubinadamu
194. Takwa
195. Mwonekano wa Upotoshaji katika Hazina ya Kiislamu
196. Amirul Muuminina (‘as) na Makhalifa
197. Uongozi na Utawala katika Mwanendo wa Imam ‘Ali (‘a)
198. Kuvunja hoja iliyotumika kutetea Uimamu wa AbuBakr
199. Adabu na vikao na mazungumzo
200. Hija ya Kuaga
201. Uwazi baina ya Maslahi na Vikwazo
202. Fadhila za watukufu watano katika Sahih Sita
203. Mdahalo baina ya Mwanachuoni wa Kisunni na Mwanachuoni wa Kishia (*Al-Muraja'aat*)
204. Utawala na Uendeshaji katika Sera ya Imam Ali (as)
205. Upotoshaji dhahiri katika Turathi (Hazina) ya Kiislamu
206. Mtazamo kuhusu msuguano wa Kimadhehebu
207. Nchi na Uraia – Haki na wajibu kwa Taifa
208. Mtazamo wa Ibn Taymiyyah juu ya Imam Ali (as)
209. Uongozi wa Kidini – Maelekezo na Utekelezaji wa Kijamii

210. Maadili ya Ashura
211. Mshumaa – Shahidi na Kifo cha Kishahidi
212. Mizani ya Hekima – Hadithi za Ahlul Bait (as) – Sehemu ya Kwanza
213. Imam Ali na Mambo ya Umma
214. Imam Ali na Mfumo wa Usawa

KOPI NNE ZIFUATAZO ZIMETAFSIRIWA KWA LUGHA KINYARWANDA

1. Amateka Na Aba'Khalifa
2. Nyuma yaho naje kuyoboka
3. Amavu n'amavuko by'ubushiya
4. Shiya na Hadithi